

Motivace dobrovolníků v zooterapii

Bc. Květa Smrčková

Diplomová práce
2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Květa SMRČKOVÁ**
Studijní program: **N 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Dobrovolnictví v zooterapii**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti zooterapie a dobrovolnictví.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvalitativního výzkumu z oblasti dobrovolnictví v zooterapii.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HENDL, J. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005. ISBN 9788073674854.

MIOVSKÝ, M. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada, 2006. ISBN 8024713624.

Terapie a asistenční aktivity lidí za pomoci zvířat : odborná konference s mezinárodní účastí : sborník příspěvků : ČZU v Praze 16.-17. dubna 2008. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2008. ISBN 978-80-213-1773-4.

TOŠNER, J. Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-178-6

VELEMÍNSKÝ, M. Zooterapie ve světle objektivních poznatků. České Budějovice: DONA, 2007. ISBN 978-80-7322-109-6.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Eva Machů, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce:

12. ledna 2010

Termín odevzdání diplomové práce:

30. dubna 2010

Ve Zlíně dne 12. ledna 2010

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 26.4.2010

..... Imecf

¹⁾ Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací.

⁽¹⁾ Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá motivací dobrovolníků v zooterapeutické praxi. Teoretická část je zaměřena na uvedení do problematiky tří stěžejních oblastí, jimiž jsou zooterapie, dobrovolnictví a motivace.

V praktické části, za pomoci kvalitativního výzkumu a jeho metod rozhovoru a kazuistiky, jsou zjišťovány odpovědi na výzkumné otázky související s motivovaností dobrovolníků v zooterapeutické, respektive canisterapeutické praxi. Zjištěné motivace dobrovolníků souvisí nejčastěji se sekundárními potřebami a prosociálním chováním s těmito potřebami úzce propojeným. Konkrétními nejčastěji zjištěnými motivacemi je potřeba seberealizace, sebepotvrzení a seberozvoje spolu s hledáním smyslu života, potřebou afiliace, poznání, stimulace a dalšími.

Poté jsou na základě výsledků výzkumu formulovány návrhy, které by motivovanost dobrovolníků mohly prohloubit, společně s návrhy na postupy pro zvýšení zájmu veřejnosti o dobrovolnictví v tomto oboru.

Klíčová slova: zooterapie, canisterapie, motivace, dobrovolnictví

ABSTRACT

The diploma piece of work deals with the motivation of volunteers in zoo-therapeutic practice. The theoretical part is aimed at presenting the field into three main areas, which are zoo-therapy, volunteering and motivation.

In the practical part, with the help of a quality research and its method of conversation and casuistic, questions are determined relating to the motivation of volunteers in zoo-therapeutic practice respectively canister-therapeutic practice. The determined motivation of volunteers mostly relates to the secondary needs and pro-social behavior closely connected with these needs. Specific most discovered motivations is the need of self-realization, self-acknowledgement, self-development together with the searching of the meaning of life, the need of affiliation, recognition, stimulation and others.

After that, on the basis of research results suggestions are formulated, which could deepen, together with suggestions on advancements, raise the public awareness about volunteering in this branch.

Key words: zoo-therapy, canis-therapy, motivation, volunteering

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí mé práce Mgr. Evě Machů, Ph.D., za její odborné vedení, trpělivou pomoc a podporu.

Také bych chtěla velice poděkovat za ochotu a spolupráci všem účastníkům mého výzkumu, zvláště pak paní Zoře Oškerové.

OBSAH

ÚVOD	12
I TEORETICKÁ ČÁST	14
1 ZOOTERAPIE	15
1.1 VYMEZENÍ POJMU ZOOTERAPIE.....	15
1.2 ZVÍŘATA VYUŽÍVANÁ PRO ZOOTERAPII.....	15
1.3 TEORIE ZOOTERAPIE	20
1.3.1 Struktura.....	20
1.3.2 Indikace	20
1.3.3 Historický vývoj.....	21
1.4 PROCES A PRAXE ZOOTERAPIE/CANISTERAPIE.....	23
1.4.1 Právní ukotvení	23
1.4.2 Canisterapeutický tým, účastníci canisterapie.....	25
1.4.3 Možnosti využití zooterapie/canisterapie.....	25
1.5 ROLE DOBROVOLNÍKA	27
2 DOBROVOLNICTVÍ	28
2.1 UKOTVENÍ POJMŮ DOBROVOLNÍKA A DOBROVOLNICTVÍ	28
2.2 PRÁVA, POVINNOSTI DOBROVOLNÍKA	30
2.2.1 Práva dobrovolníka	30
2.2.2 Povinnosti dobrovolníka:	32
2.3 HISTORIE DOBROVOLNICTVÍ	33
2.4 SOUČASNÝ STAV DOBROVOLNICTVÍ U NÁS	35
3 MOTIVACE	37
3.1 DEFINICE MOTIVACE.....	37
3.2 VZNIK MOTIVŮ	39
3.3 HODNOTA A HODNOTOVÝ SYSTÉM.....	41
3.4 KLASIFIKACE POTŘEB	42
3.4.1 Základní potřeby (také označované jako pudy).....	42
3.4.2 Psychosociální potřeby sekundárního charakteru.....	42
3.5 MOTIVAČNÍ PRVKY OSOBNOSTI VEDOUcí K PROSOCIÁLNÍMU CHOVÁNÍ.....	45
II PRAKTICKÁ ČÁST	47
4 POPIS VÝZKUMU	48
5 VLASTNÍ VÝZKUM	53
5.1 VÝZKUMNÁ OTÁZKA ČÍSLO JEDNA: JAKÉ JSOU MOTIVY PRO ZAPOČETÍ S DOBROVOLNICKOU ČINNOSTÍ V ZOOTERAPII?.....	53
5.1.1 První otázka rozhovoru: Jak jste s canisterapií začal/a?	53
5.1.2 Zhodnocení a závěry první výzkumné otázky.....	56

5.2	VÝZKUMNÁ OTÁZKA ČÍSLO DVĚ: JAKÉ JSOU Kladné motivy dobrovolníků pro činnost v zooterapii ?	57
5.2.1	Druhá otázka rozhovoru: Přináší dobrovolnictví v zooterapii/canisterapii něco i Vám osobně? Pokud ano tak co?	57
5.2.2	Třetí otázka rozhovoru: Nalezli jste prostřednictvím zooterapeutické/canisterapeutické praxe nové přátele?	59
5.2.3	Čtvrtá otázka rozhovoru: Máte pocit že jste získal/a nové vědomosti nebo dovednosti v souvislosti se zooterapií/canisterapií?.....	60
5.2.4	Pátá otázka rozhovoru: Vidíte výsledky své práce?	60
5.2.5	Zhodnocení a závěry druhé výzkumné otázky	62
5.3	VÝZKUMNÁ OTÁZKA ČÍSLO TŘI: JAKÉ FAKTORY DEMOTIVUJÍ DOBROVOLNÍKY V ZOOTERAPII/CANISTERAPII?	64
5.3.1	Šestá otázka rozhovoru: Je něco, co se Vám na dobrovolnictví v zooterapii/canisterapii nelíbí? Ať již v praxi nebo na organizační stránce?.....	64
5.3.2	Sedmá otázka rozhovoru: Dokážete si představit něco, co by Vás od dobrovolnictví úplně odradilo?	65
5.3.3	Zhodnocení a závěry třetí výzkumné otázky	67
5.4	VÝZKUMNÁ OTÁZKA ČÍSLO ČTYŘI: JAK DOBROVOLNÍK VNÍMÁ POSTOJE OKOLÍ K VLASTNÍ DOBROVOLNICKÉ ČINNOSTI ?	68
5.4.1	Osmá otázka rozhovoru: Nevadí Vám, že se jedná o dobrovolnou činnost (tedy bez finančních náhrad)?.....	68
5.4.2	Devátá otázka rozhovoru: Cítíte ocenění, vděk, nebo jinou formu pozitivní reakce na svou práci ze strany personálu zařízení, které navštívujete?	69
5.4.3	Desátá otázka rozhovoru: Jakým způsobem si myslíte, že na Vaši dobrovolnickou činnost nahlíží Vaše okolí (rodina, přátelé ...)?	70
5.4.4	Zhodnocení a závěry čtvrté výzkumné otázky	72
5.5	VÝZKUMNÁ OTÁZKA ČÍSLO PĚT: ANGAŽOVA LI BY SE ZOOTERAPEUTIČTÍ DOBROVOLNÍCI V DOBROVOLNICKÉ ČINNOSTI, POKUD BY NEMOHLI POKRAČOVAT SE SVÝM PSEM?	73
5.5.1	Jedenáctá otázka rozhovoru: Angažovali byste se v jiné dobrovolnické činnosti, pokud byste nemohli pokračovat v zooterapii/canisterapii se svým psem?	73
5.5.2	Zhodnocení a závěry páté výzkumné otázky.....	74
6	KASUISTIKY	75
6.1	SLEČNA JANA	75
6.1.1	Komentář ke kasuistice slečny Jany	77
6.2	PANÍ HANA.....	78
6.2.1	Komentář ke kasuistice paní Hany	80
7	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU.....	81
8	NÁVRHY NA ROZVOJ MOTIVACE DOBROVOLNÍKŮ V RÁMCI ZOOTERAPIE	84

8.1	NÁVRH NA ZEFEKTIVNĚNÍ PROPAGACE A ROZŠÍŘENÍ DOBROVOLNÍKŮ V ZOOTERAPII/CANISTERAPII.....	86
	ZÁVĚR	87
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	89
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	93
	SEZNAM PŘÍLOH.....	94

ÚVOD

Dobrovolnictví, v dnešní době pro mnoho lidí jistě nepochopitelný fenomén. Žijeme ve společnosti, kde je ceněn materiální profit. Nezištná práce pro ostatní je jistě dobrá, ale ať ji dělá někdo jiný. Proč se tedy někteří z nás rozhodnou investovat svůj volný čas, energii, nadšení, náklady, ušlé příležitosti, pro blaho jiných? Co z toho mají?

Znát odpovědi na tyto otázky je podle mého názoru čím dál důležitější. Dobrovolnictví již nenese jen konkrétní význam pro organizace a zařízení, kde se odehrává a kde usnadňuje práci. Je také podle mého názoru jedním z ukazatelů stavu dané společnosti. Myslím si, že nestačí znát množství peněz, které proudí do neziskového sektoru ze státního rozpočtu, kolik zaměstnanců tento sektor má, či kolik zařízení se kde nachází. Tato data jistě mají svou vypovídací hodnotu, ale dobrovolnictví může hodně vypovědět o určité morální úrovni společnosti. I když by to jistě bylo zajímavé, tím se ve své práci zabývat nechci; to, proč o tom mluvím, je zdůraznění významu jak dobrovolnictví samotného, tak možností využití mé práce.

Otázky, na které bych chtěla znát odpovědi, budu formulovat v praktické části své práce v konkrétních cílech. Těmito mými cíli je zjistit prvotní motivy, které vedou člověka k tomu, že se stane dobrovolníkem právě v zooterapii. Dále kladné a záporné motivy působící na stávajícího dobrovolníka. Důležitým cílem, který mi pomůže odpovědět na mé prvotní otázky, bude snad zjištění, jak dobrovolník v zooterapii vnímá postoje svého okolí (klientů, odborníků v organizacích, kde působí, rodiny a přátel) ke své dobrovolnické činnosti. Posledním mým cílem ve výčtu, nikoli však v důležitosti, je zjistit, zda by se dobrovolníci angažovali v jiné dobrovolnické činnosti v případě, že by přišli o své zvíře a tedy o možnost pokračovat se zooterapií. Celý můj výzkum, jak doufám, poté povede ke kvalitnějšímu a informovanějšímu přístupu k dobrovolníkům. Tím by se měla zlepšit motivovanost dobrovolníků a tak i výsledný efekt terapie. Tento svůj výzkum uvedu teoretickým ukotvením základních konceptů v první části práce. Koncepty, které se pokusím formulovat co nejvýstižněji, jsou zooterapie jako tematický rámec celé práce, dobrovolnictví a motivace.

Já sama jsem se problematice dobrovolnictví začala věnovat na základě své vlastní zkušenosti s dobrovolnictvím ve skautské organizaci a poté i v oblasti canisterapie, jíž jsou účastníky všichni mí respondenti. Nejprve mě úplně laicky začalo udivovat, proč chce ně-

kdo být skautským vedoucím, když za to vlastně nemá vůbec žádnou materiální odměnu a ještě často sám doplácí. Proč tito lidé (včetně mě samotné) nechtějí být raději Pionýry, vedoucími konvenčních kroužků a podobně, kde by za stejnou práci dostali zapláceno a ještě by se jim takto placená práce počítala jako praxe do budoucna. Sama jsem své pocity nechápala, ale má teoretická základna nebyla natolik pevná, abych se mohla tímto tématem zabývat více.

Touha téma teoreticky uchopit a více rozpracovat u mne vyvstala až při příchodu do skupiny canisterapeutických dobrovolníků. Co je tím na první pohled zázračným činitelem, který způsobí, že lidé zapomenou na osobní prospěch? Nebo vidí hlubší prospěch než je materiální příjem? Je tímto činitelem pes, nebo je to již ve člověku samotném? Pořídí si člověk psa, protože již je takový, nebo jeho hodnotový systém změní až vlastnictví psa? Jak to, že tolik lidí jede na své náklady nebo jde na druhý konec města za každého počasí a ještě s nadšením, jen aby udělali radost někomu jinému? Má podobné předpoklady v sobě snad každý a stačí to v člověku jen určitým způsobem probudit? Mnoho podobných otázek se mi honilo hlavou. Pokud se mi v mé práci podaří odpovědět alespoň na některé, budu ráda. A jestli by se ještě jejím prostřednictvím podařilo zprostředkovat nalezení smysluplnějšího života jen pro jediného člověka, který by potom prostřednictvím své práce šířil radost mezi další, byla bych spokojená.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ZOOTHERAPIE

1.1 Vymezení pojmu zooterapie

Pojem zooterapie se skládá ze dvou slov, které jej také plně vystihují a definují – terapie a zoo, tedy zoologie.

Terapie, z řečtiny převzatý pojem a česky znamenající léčba, označuje navrácení zdraví. Zdraví si můžeme představit ve smyslu výkladu Světové zdravotnické organizace jako stav úplné fyzické, psychické i sociální pohody. Část slova zoo (zoologie) potom zastupuje složku přírody, respektive zvířat, prostřednictvím nichž je tohoto žádoucího stavu dosahováno.

Nejjednodušší definicí, kterou bychom mohli nalézt v různých variacích téměř u všech autorů jako je Galajdová (1999), Nerandžič (2006) a další, je, že zooterapie je pozitivní působení prostřednictvím zvířete. Či přesněji, jak uvádí Lacinová (2007), záměrné uplatňování léčebné moci kontaktu se zvířaty.

Například Fredrickson a Howie (2000) zdůrazňují, že nejen terapie je možná prostřednictvím zvířat, ale že i pozitivní působení vedoucí ke zdravému rozvoji zdravých jedinců může obsahovat toto slovo.

1.2 Zvířata využívaná pro zooterapii

V současné době je v různých kontextech pomoci člověku jako zooterapeutické označováno opravdu široké spektrum zvířecích druhů. A to od velkých zvířat jako jsou koně a psi, přes kočky a větší hlodavce, až po terarijní zvířata, rybičky či papoušky.

Vždy se jedná o kontext, v němž se nacházejí, nebo záměr, se kterým k nim přistupujeme. Jeden a ten samý papoušek či pes, kteří jsou v naší domácnosti úplně obyčejní, se v situaci, kdy je přivedeme například do domova pro seniory, kde se stanou důležitým socializačním a motivačním činitelem, stávají zooterapeutickými zvířaty.

Důvody, kvůli kterým se zooterapie rozrůstá nejen do více oblastí, v nichž nachází nová místa působení, ale začíná se vztahovat i na více druhů zvířat, můžeme hledat

v několika fenoménech naší doby. Jednak to je rozvoj vědy (ať již jí je psychologie, fyzioterapie, gerontologie, pedagogika či jiné, se kterými zooterapie úzce souvisí a ke kterým se ještě vrátím), jednak je to industrializace a odklon moderního člověka od přírody, který způsobil, že nyní potřebuje čím dál více odbornou kompenzaci tohoto úbytku kontaktu s přírodou.

- **Koně (hipoterapie)**

Americká hipoterapeutická asociace definuje hipoterapii jako: „Fyzickou, aktivní nebo řečovou terapii, která používá pohyb koně“ (Macauley, Gutierrez, 2004).

První, kdo popsal výhody koně pro rehabilitaci, byl již Hippokrates. Použití hipoterapie v jazykové a řečové terapii potom jako první studoval a popsal v roce 1981-1986 Dismule (Macauley, Gutierrez, 2004).

Základní oficiální označení pro hipoterapeutickou praxi je:

EAA - Equine Assisted Activity,

EAT – Equine Assisted Therapy, které koresponduje s kategoriemi canisterapeutickými, které budu rozepisovat v následujícím textu.

Pro mou práci ale tento druh terapie není stěžejní a uvádím ho jen pro doplnění kontextu, protože je nedílnou součástí zooterapeutických metod. A to proto, že se hodlám zabývat dobrovolníky v zooterapii a v této oblasti již existuje i v našich podmínkách pracovaný systém legislativního ukotvení a jednotlivé úkony v této oblasti jsou propláceny zdravotními pojišťovkami. Dobrovolníky jako takové tedy v hipoterapii nenajdeme.

- **Malí hlodavci** – například králík, morče, činchila, fretka, křeček a podobně. Podpůrné, koterapeutické a rehabilitační působení malých savců se poměrně rychle rozšiřuje. Výhodou těchto zvířat je skutečnost, že je lze snadno a bez velkých finančních nároků opatřit a že nejsou náročná ani na prostor, ani na výživu a způsob chovu.

Vynikajícím terapeutickým pomocníkem je například králík (asi nejlepší po psu a kočce). Je klidný, ale zvědavý, pohyblivý, může se dobře chovat na klíně, na ruce i na posteli.

Rád se nechá hladit, jeho srst má výbornou texturu pro pozitivní taktilní podněty (Mahelka, 2007).

- **Papoušci (ornitoterapie)** – Papoušci fascinují člověka již po několik staletí. A to nejen kvůli svému pestrému zbarvení a vrozenému majestátu, ale také díky schopnosti naučit se mluvit a umění rozpoznat lidské pocity, čímž se člověku vnitřně přibližují. V současné době představují papoušci vedle psů a koček jedny z nejoblíbenějších domácích mazlíčků. Papoušci dokáží pomáhat možná právě proto, že mají podobné povahové rysy a vlastnosti jako lidé. Ornitoterapie není příliš rozšířenou terapeutickou metodou, a tak poznatky nejsou příliš obsáhlé.

Ornitoterapie se dělí na chov papouška v domácnosti (OT 1) nebo návštěvy s dobře vychovaným papouškem například v domově pro seniory (OT 2) (Doležalová, 2007).

- **Kozy, ovce**

Tato zvířata jsou často využívána ve spojení s farmingterapií, tedy terapií prací na farmě. Vhodná jsou domestikovanější zvířata. Také ta, jež se vyskytují v běžném životě – v pohádkách, příbězích, snadno a často se ztvárňují. Preferují se také zvířata, u nichž se dají eliminovat nemoci přenosné na člověka. Záleží tedy i na kulturním kontextu a osobnosti klienta.

Existují zde dvě varianty. V první mají klienti zvířata doma nebo v ústavu, v druhé variantě jezdí klienti na farmu a tam pomáhají s krmením a ošetřováním zvířat.

Konkrétně jsou kozy vhodnější než ovce; jsou pohyblivější, učenlivější a mlsnější, takže je lze lépe vycvičit a nekontaktovat s lidmi. Ovce mají silnější stádový pud, proto se hůře ovládají člověkem, lépe ovšem ovčáckým psem. Ovce se lépe chytají díky své dlouhé vlně, kdežto kozy jsou většinou krátkosrsté.

Pokud jde o přímý kontakt, mají klienti raději kozičky a kůzlátka, než ovečky a jehňátka, ale jakmile přijde na kontakt nepřímý, prostřednictvím umění, vzdělávání nebo jen obyčejného povídání, mají najednou raději bílé ovečky, které jim připomínají mráčky na obloze (Loučka, 2007).

Dalšími již méně využívanými zvířaty pro zooterapii jsou například lamy, delfíni, holubi, rybičky či terarijní zvířata. Naopak nejvyužívanějšími zvířaty jsou, zvláště u nás, psi a kočky.

- **Kočky (felinoterapie)**

Rozvíjející se metoda. U nás často praktikovaná v kombinaci s canisterapií. Kočka, stejně jako pes, často i více disponuje mnohými komunikačními prostředky jako je celkový postoj těla, mimika i gesta.

Z chovatelských sdružení v České republice se felinoterapii – návštěvní službě - organizovaně, cíleně a metodicky věnuje pouze Nezávislý chovatelský klub (NCHK). NCHK je chovatelským subjektem, který vznikl v roce 1995 v Mladé Boleslavi a byl registrován na Ministerstvu vnitra ČR v roce 1997. Zabývá se ochranou a chovem ušlechtilých i domácích koček, nenáleží žádné střešní mezinárodní organizaci a je klubem českým s mezinárodním zastoupením chovatelů.

Jeho „Řád ochrany ušlechtilých koček Nezávislého chovatelského klubu při veřejném vystoupení, návštěvní službě včetně zkoušek pro ni a svodu koček“ a „Řád ochrany ušlechtilých koček Nezávislého chovatelského klubu při chovu“ jsou od roku 2005 schváleny Ústřední komisí pro ochranu zvířat.

V roce 2003 vznikl při NCHK Odbor zooterapie, který sdružuje dobrovolníky-chovatele pracující v oblasti návštěvní služby (Hypšová, 2007).

- **Psi (canisterapie)**

Autorem termínu canisterapie v naší republice se stala v roce 1993 Jiřina Lacinová. Termín se skládá ze dvou slov – canis (latinsky pes) a terapie (léčba, z řečtiny).

Galajdová (1999) definuje canisterapii jako označený způsob terapie, který využívá pozitivního působení psa na zdraví člověka. Canisterapie klade důraz především na řešení problémů psychologických, citových a sociálně integračních.

Podle Kalinové (2003a in Eisertová, 2007) je potom canisterapie jednou z metod rehabilitace, která slouží k podpoře psychosociálního zdraví lidí všech věkových kategorií, při níž se využívá vztahu mezi člověkem a psem.

Pes je využíván jako koterapeut, je tedy prostředníkem a člověk terapeutem (Nerandžič, 2003 in Eisertová, 2007).

1.3 Teorie zooterapie

1.3.1 Struktura

Pozitivní působení prostřednictvím zvířat se všeobecně dělí na:

- **Aktivity za pomoci zvířat – AAA – Animal Assisted Activities** – přirozený kontakt člověka a zvířete zaměřený na zlepšení kvality života klienta nebo přirozený rozvoj jeho sociálních dovedností.
- **Terapie za pomoci zvířat – AAT – Animal Assisted Therapy** – cílený kontakt člověka a zvířete zaměřený na zlepšení psychického nebo fyzického stavu klienta/pacienta.
- **Vzdělávání za pomoci zvířat – AAE - Animal Assisted Education** – přirozený nebo cílený kontakt člověka a zvířete zaměřený na rozšíření nebo zlepšení výchovy, vzdělávání nebo sociálních dovedností klienta.
- **Krizová intervence za pomoci zvířat – AACR – Animal Assisted Crisis Response** - přirozený kontakt zvířete a člověka, který se ocitl v krizovém prostředí, zaměřený na odbourání stresu a celkové zlepšení psychického nebo fyzického stavu klienta (Lacinová, 2007).

1.3.2 Indikace

Ve všeobecnosti lze říci, že zooterapie může ovlivňovat všechny složky člověka. Nejpozitivnější účinky jsou však v literatuře popisovány v oblasti motivace, nálady, sebevědomí a celkového psychického a fyzického zdraví klientů.

V oblasti zdravotní uvádí Morrison (2007) na prvních místech autismus, demenci, psychické poruchy či neurologické poruchy jako je epilepsie a afázie, pozitivní ovlivnění krevního tlaku a srdeční činnosti.

Kontraindikací je v literatuře uváděno velice málo, snad jen kromě alergie, kterou lze překonat specifickým druhem zvířete, specifickou nemocí, která je opět až na výjimky tou-

to cestou překonatelná. Jako zásadní kontraindikaci uvádí opět Morrison (2007) panický strach. Ten se podle mého názoru dá v některých případech ovšem také eliminovat nebo alespoň zmírnit soustavnou péčí a přípravou.

1.3.3 Historický vývoj

Pro tuto kapitolu čerpám z Morrisona (2007) a Lacinové (2007).

První archeologický nález dokládající úzký vztah člověka a zvířete na emocionální úrovni je dvanáct tisíc let starý hrob v Izraeli, kde byla nalezena kostra člověka objímající kostřičku štěněte. Zvířata tedy byla člověkem od dob jejich domestikace využívána nejen jako pomocníci, ale i pro funkci hygienickou a jako společníci. Psu konkurovala v těchto oblastech také koza.

Důkazem o blízkém vztahu lidí a zvířat je v lidských dějinách již lépe zmapovaných obdobích například vtělování božstev do podob zvířat. Dělo se tak v podstatě ve všech starověkých civilizacích jako ve starém Egyptě, Etiopii, Sumeru, Asýrii, Babylonu, Persii, Indii, civilizaci Inků, starém Řecku, Římě a v dalších. Zde se významně uplatňuje i vliv koček. Ve Starém Orientu bylo například vyšlechtěno mnoho plemen psů čistě pro společenské účely.

Ve středověku, kdy získává významný vliv křesťanství a tím i církev, se dostávají zvířata do rozporuplného postavení.

K záměrnému používání zvířat jakožto léčebnému prostředku se začíná přistupovat asi od 18. století, kdy je v roce 1780 použito králíků a kuřat při léčbě mentálně nemocných v Yorku v Anglii. Od této doby zaznamenává používání zvířat v léčbě převážně mentálního (ale nejen tohoto) onemocnění pozvolného, ale stálého nárůstu až do dnešní doby, kdy se tato metoda stává postupně v jednotlivých zemích uznávanou a oficiální terapeutickou metodou.

Dalším významným bodem posunu používání zvířat v terapii bylo doporučení britského charitního komisaře, aby byla zvířata používána v institucích pro mentálně postižené v roce 1830. Následovalo objevení blahodárného působení a tedy i začátek používání hospodářských zvířat včetně koní v léčbě pacientů s epilepsií od roku 1867 a to v západním Německu.

Zvrat v pojmání terapie pomocí zvířat nastal v USA během druhé světové války roku 1942, kdy terapie pomocí zvířat byla cíleně použita a zdokumentována při rehabilitaci válečných veteránů. V roce 1943 sociolog James Bossard's publikoval dílo „Mentální hygiena vlastnění psa“, kde se zaměřil na přínosy vztahu mezi zvířetem a jeho vlastníkem. V Evropě, konkrétně v Norsku, bylo v roce 1966 založeno rehabilitační centrum pro zdravotně postižené, kde se vedle fyzioterapie stali součástí léčebného režimu také psi a koně.

Na vědeckou úroveň, ne jen praktické užívání, přivedl terapii pomocí zvířat americký psychiatr B. M. Levinson. Ten použil svého psa Jinglese při terapii dospívajících a svá zjištění publikoval v roce 1969 v díle „Pes jako spoluterapeut“. Obrátil tak k tématu terapie pomocí zvířat širokou lékařskou veřejnost. A roku 1982 stanovil metodologické zásady nové vědní disciplíny – „pet-facilitated therapy“ – zvířaty podporovaná terapie.

O největší rozmach této disciplíny se zasloužily USA. Roku 1992 vznikla IAHAIO, která každé tři roky pořádá celosvětovou konferenci.

Od 80. let se připojuje k zavádění praktických i výzkumných aktivit také Německo. To nejvíce uplatňuje terapeutickou jízdu na koni a také terapii se psy. Dále se k rozvoji disciplíny postupně připojují ostatní evropské země.

1.4 Proces a praxe zooterapie/canisterapie

Jelikož se většina dobrovolníků, v mém výzkumu všichni, nachází v oblasti terapie prostřednictvím psa, zaměřím se v následujících kapitolách právě na tento živočišný druh a jeho terapeutickou praxi.

Canisterapie je jedna z metod zooterapie, jak již bylo řečeno, a tak se na ni vztahují všechny předešlé kapitoly zasvěcené zooterapii všeobecně. Také lze často vztáhnout data v této části práce na všechna zvířata používaná v zooterapii. Avšak já jsem pohled na ně zaměřila z úhlu canisterapeutického. Právě kvůli výzkumné části práce, která se v této oblasti nakonec odehrává.

1.4.1 Právní ukotvení

Na území naší republiky je v rámci zdravotního systému uznávaná, podporovaná a tedy i placená pouze výše zmíněná forma zooterapie prostřednictvím koně, tedy hipoterapie. Ostatní formy této alternativní terapeutické metody, hlavně canisterapie a rozvíjející se felinoterapie, nejsou samostatně legislativně v ČR řešeny (Tichá, 2007).

Podle zákona o sociálních službách lze provozovat canisterapii jako jednu ze sociálních služeb, konkrétně sociální rehabilitaci, a to při dodržení všech podmínek v tomto zákoně definovaných. Normami, které se dále dotýkají zooterapie, respektive canisterapie, jsou podle způsobu provádění terapie a zaměření majitele psa, či celé organizace, kde se psovídí sdružují, následující:

- zákon o sociálně právní ochraně dětí,
- zákon na ochranu zvířat proti týrání,
- zákon. o veterinární péči,
- zákon. o ochraně veřejného zdraví,
- zákony upravující ochranu osobních údajů,
- zákon o dobrovolnické službě,

- zákon o sociální službě a další.

Jak uvádí například Věra Tichá (2007), lze v naší republice provádět zooterapii dvěma způsoby: za účelem zisku, pak se osoba praktikující zooterapii řídí živnostenským zákonem, nejedná-li se o činnost za účelem dosažení zisku, potom se řídí pravidly pro činnost občanského sdružení. Toto musí být registrováno u Ministerstva vnitra ČR, na základě této registrace potom může sdružení provádět činnost uvedenou ve svých stanovách (příklad takovýchto stanov přikládám jako přílohu číslo jedna.).

Většinou formou u nás je tedy sdružování psovodů na úrovni občanského sdružení. Tato sdružení si vypracovávají vlastní vnitřní řády, ustanovení, normy, metodiky práce a podobně, které jsou pro jejich členy závazné. Poslední závaznou normou je pro psovoda vnitřní předpis v zařízení, kam dochází. Ten může upravovat pohyb zvířete, nároky na bezúhonnost či vzdělání psovoda a podobně.

Bavíme-li se o občanských sdruženích, kde se z majitelů zvířat/psodů stávají dobrovolníci (podmínku dobrovolné práce mají často tato sdružení přímo ve stanovách), ráda bych se nyní zmínila o několika nejdůležitějších organizacích sdružujících lokální občanská sdružení. Na území naší republiky je to

- CTA – canisterapeutická asociace,
- ČHS – Česká hiporehabilitační společnost,
- AOVZ – Asociace zastánců odpovědného vztahu k malým zvířatům.

Na mezinárodní úrovni jsou nejdůležitějšími:

- ESAAT – European Society for Animal Assisted Therapy,
- Delta Society,
- IAHAIO – International Association of Human-Animal Interaction Organizations.

1.4.2 Canisterapeutický tým, účastníci canisterapie

Úzký vztah a spolupráce musí vzniknout mezi psovodem a psem, proto o nich hovoříme jako o canisterapeutickém týmu. Pes se musí na svého psovoda orientovat a psovod svého psa dobře znát a důvěřovat mu (Kalinová, Mojžíšová, 2002 in Tichá 2007).

Canisterapie se zúčastňuje řada subjektů, a to přímo nebo nepřímo. Za účastníky se považujeme chovatele psa, majitele psa (psovoda), canisterapeutického psa jako koterapeuta, specialisty v pomáhajících profesích, klienta, zdravotně sociální instituci, rodinu nebo jiné sociální prostředí klienta (Fine, 2000 in Tichá, 2007).

Odborníkem je osoba, která má profesionální, tj. odbornou zdravotnickou, sociální nebo pedagogickou přípravu pro práci s klientem. Odborní lékaři, psychologové, psychiatři, speciální pedagogové, sociální pracovníci nebo jiní odborníci profesně se zabývající prací s klienty mají své nezastupitelné místo především u AAT, kde je role odborníka-terapeuta nutná. Ten indikuje canisterapii, stanovuje její cíle, sestavuje plán, řídí průběh a hodnotí výsledky (z toho vyplývá, že kromě své profese musí být obeznámen s metodikou canisterapie).

Podle možností může profesionál tvořit se svým vlastním psem canisterapeutický tým nebo úzce spolupracovat s dalším canisterapeutickým týmem. Odborník se pak sám může plně věnovat klientovi, zatímco psovod vede zvíře (Tichá, 2007).

1.4.3 Možnosti využití zooterapie/canisterapie

Kde všude může být využito canisterapeutického týmu ve prospěch klientů? Organizací je nespočet, jedná se jak o zdravotní sféru, sociální sféru, ale i například o nápravná zařízení.

Využitím canisterapie v neobvyklé sféře vězeňství na území Spojených států amerických se zabýval například E. O. Strimple (2003), kde tento program snižuje prokazatelně míru recidivy. V rámci jednoho programu, který Strimple popisuje, vězni například cvičí a trénují slepecké psy.

Další výzkum, který se využitím společenských zvířat zabýval, dokazoval možnost snížení fyzické i emocionální bolesti u dětí (jejich aktuálního prožívání) ve zdravotnictví

provedli Elisa J. Sobo, Brenda Eng and Nadine Kassity-Krich a publikovali v roce 2006 v *J Holist Nur* (Sobo, Eng, Kassity-Krisch, 2006).

Ve všeobecnosti lze poté říci, že zooterapie/canisterapie je využívána ve dvou základních okruzích:

- jako pomocná psychoterapeutická metoda,
- jako rehabilitační metoda.

Neradžič (1999), Galajdová (1999) a Vojtěchovští (1999) uvádí následující konkrétní aplikace. Jako podpůrné psychoterapeutické metody u klientů:

- s mentálním i smyslovým postižením,
- emocionálně poškozených,
- citově deprivovaných, deprimovaných,
- dlouhodobě nemocných,
- s psychiatrickými diagnosami,
- s potřebou logopedického cvičení,
- v rehabilitaci,
- s výskytem apatie,
- s problémy při navazování kontaktu, např. u autistů.

Využití canisterapie při pozitivním ovlivňování fyzických problémů jako jsou například:

- jemná i hrubá motorika,
- neurologické problémy,
- úrazy mozku, mozkové mrtvice a z toho vyplývající řečové vady,
- problémy po infarktu myokardu,
- Parkinsonova nemoc,
- gerontopsychiatrické nemoci (Alzheimerova choroba, stařecká demence),
- onkologická onemocnění,
- dětská mozková obrna a další.

1.5 Role dobrovolníka

Role dobrovolníka – majitele terapeutického zvířete je pro úspěch zooterapie neodmyslitelná a je rozhodující pro úspěch terapie. Významnost dobrovolníka vidí Fredrickson, Howie (2000) v těchto oblastech:

- Významná role a zodpovědnost dobrovolníka v interakcích AAA/AAT.
- Dobrovolník musí znát směrnice pro výběr zvířete a dodržovat je.
- Dobrovolníci znají techniky AAT pro interakci s lidmi s různým postižením nebo nemocemi – v našem kontextu je jeho odpovědností řídit se pokyny odborníka.
- Dobrovolník by měl mít dobré komunikační dovednosti.
- Dobrovolník by měl vědět, jak se na návštěvu připravit, jak se v průběhu chovat a kdy a jak návštěvu ukončit.
- Vzhledem ke zvířeti by měl dobrovolník vědět, jak se svým zvířetem zacházet tak, aby byl omezen stres zvířete během terapie, aby nedošlo ke zranění zvířete nebo klienta a aby zvíře bylo v takové tělesné kondici, aby nemohlo dojít k případnému přenosu nákazy.
- Dále dobrovolník musí znát vnitřní předpisy zařízení, kam dochází.
- Dobrovolník by měl mít v pořádku všechnu dokumentaci (o praxi, o psu).
- Dobrovolník by měl „předcházet nehodám“.

Prostřednictvím Fredricksona a Howie (2000) bych chtěla opět vyzdvihnout důležitost komunikace mezi dobrovolníkem a odborníkem. Dobrovolník se významně podílí na kvalitě tří základních komponentů úspěšné terapie, které tyto autoři označují jako:

- prostředí,
- vlastnosti zvířete – tuto složku může dobrovolník ovlivnit velice významně již jen tím, že žádoucí vlastnosti u svého zvířete odhalí a dále podporuje,
- schopnost týmu – zde je účast dobrovolníka největší.

2 DOBROVOLNICTVÍ

V této kapitole se budu věnovat dobrovolnictví všeobecně s důrazem na pojetí v naší republice. Svou pozornost chci ovšem zaměřit na aspekty relevantní pro dobrovolníky a dobrovolnictví v zooterapii, respektive v canisterpii. Proto také začleňuji příklad stanov canisterapeutického sdružení (jako přílohu číslo jedna), v jejichž znění je dobrovolnictví implicitně obsaženo. Důležité je pro správné uchopení mé práce také zasazení jednotlivých dobrovolnických charakteristik do kontextu zooterapeutické/canisterapeutické praxe.

2.1 Ukotvení pojmů dobrovolník a dobrovolnictví

Nejlepší vyjádření podstaty dobrovolnictví jsem našla v příručkách pro samotné dobrovolníky a pro organizace dobrovolnictví využívající. Například velice výstižnou definici uvádí Dlouhá, Ježková, Čaha (2001, s.4): „Dobrovolník je člověk, který na základě vlastního svobodného a dobrovolného rozhodnutí věnuje svůj čas a své schopnosti ve prospěch druhých bez nároků na finanční nebo jinou hmotnou odměnu.“

Dále bych chtěla navázat pojetím z publikace Dobrovolníci v neziskových organizacích (2001), kde jsem našla skvělý popis ideálního dobrovolníka. Dobrovolník by měl být zralým, zodpovědným člověkem, který cílevědomě věnuje svůj čas, znalosti a dovednosti dobrovolnické práci. Měl by přicházet včas, být kreativní a v dobré náladě, ochotně pracovat na uložených úkolech a pokud je to třeba, pracovat samostatně.

Dobrovolnictvím se v České republice zabývá zákon 198/2002 Sb., který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 2003.

Dobrovolnická činnost

Dobrovolnickou činnost tento zákon ve svém druhém paragrafu definuje:

(1) Dobrovolnickou službou je činnost, při níž dobrovolník poskytuje

a) pomoc nezaměstnaným, osobám sociálně slabým, zdravotně postiženým, seniorům, příslušníkům národnostních menšin, imigrantům, osobám po výkonu trestu odnětí svobody, osobám drogově závislým, osobám trpícím domácím násilím, jakož i pomoc při péči o děti, mládež a rodiny v jejich volném čase,

b) pomoc při přírodních, ekologických nebo humanitárních katastrofách, při ochraně a zlepšování životního prostředí, při péči o zachování kulturního dědictví, při pořádání kulturních nebo sbírkových charitativních akcí pro osoby uvedené v písmenu a), nebo

c) pomoc při uskutečňování rozvojových programů a v rámci operací, projektů a programů mezinárodních organizací a institucí, včetně mezinárodních nevládních organizací.

(2) Za dobrovolnickou službu uvedenou v odstavci 1 se nepovažuje činnost týkající se uspokojování osobních zájmů, anebo je-li vykonávána v rámci podnikatelské nebo jiné výdělečné činnosti anebo v pracovněprávním vztahu, služebním poměru nebo členském poměru.

(3) Dobrovolnická služba je podle své povahy krátkodobá nebo, je-li vykonávána po dobu delší než 3 měsíce, dlouhodobá.

Dobrovolník

Dobrovolníka potom zákon 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě, v paragrafu třetím definuje takto:

(1) Dobrovolníkem může být fyzická osoba

a) starší 15 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby na území České republiky,

b) starší 18 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby v zahraničí, která se na základě svých vlastností, znalostí a dovedností svobodně rozhodne poskytovat dobrovolnickou službu.

(2) Dobrovolník vykonává dobrovolnickou službu na základě smlouvy¹⁾ uzavřené s vysílající organizací; v případě dlouhodobé dobrovolnické služby nebo v případě krátkodobé dobrovolnické služby, k jejímuž výkonu je dobrovolník vyslán do zahraničí, musí být tato smlouva písemná.

(3) Je-li fyzická osoba v pracovněprávním vztahu, služebním poměru, členském poměru nebo je-li žákem nebo studentem, vykonává jako dobrovolník dobrovolnickou službu mimo svůj pracovněprávní vztah, služební poměr, členský poměr, školní vzdělávání nebo studium.

(4) Výkon vojenské činné služby nebo civilní služby je překážkou výkonu dobrovolnické služby.

2.2 Práva, povinnosti dobrovolníka

Osobně považuji tuto kapitolu za velice důležitou. Nejen v dobrovolnictví jako takovém, ale zvláště v kontextu canisterapie/zooterapie, kde je kladen důraz spíše na vlastnosti a práva psa či jiného používaného zvířete, jsou práva dobrovolníků opomíjena a jejich povinnosti brány jako samozřejmost. Pokud práva dobrovolníků nejsou přímo porušována, protože se zdají být samozřejmostí „dobrých mravů“ hostitelské instituce, pak jistě jen minimum dobrovolníků svá práva zná, nebo vůbec ví, že nějaká má.

2.2.1 Práva dobrovolníka

- Právo dostat úplné informace o poslání a činnosti organizace, ve které chce dobrovolník pomoci.
- Právo dostat úplné informace o činnosti, kterou by měl dobrovolník vykonávat, včetně její obsahové a časové náplně.
- Právo na činnost, která bude naplňovat očekávání dobrovolníka.
- Kontakt a spolupráce s koordinátorem dobrovolníků nebo jinou osobou, která je pověřena řízením dobrovolníků v organizaci či při konkrétní akci.
- Kontakt a spolupráce s osobou, která dobrovolníkovi činnost zadává a zpět ji od něj přijímá.
- Právo na zaškolení, výcvik, trénink.
- Právo na zpětnou vazbu či supervizi (setkání, kdy dobrovolník může sdělit své pocity, zkušenosti, problémy i úspěchy) – individuálně či ve skupině společně s jinými dobrovolníky působícími v organizaci.
- Právo říci „ne“, pokud činnost nebude vyhovovat motivaci a schopnostem dobrovolníka.
- Právo vědět, zda vykonaná činnost byla efektivní – možnost účastnit se hodnotícího procesu.

- Právo být za dobře vykonanou práci morálně ohodnocen.
- Právo na ochranné pomůcky a zázemí.
- Právo být pro výkon dobrovolné činnosti pojištěn (na příklad pro případ odpovědnosti za škody, případně i pro případ úrazu dobrovolníka).

(Příručky pro dobrovolníky, 2005)

Komentář k právům dobrovolníků

Nyní bych se ráda k těm právům dobrovolníků, která jsou v kontextu zooterapie mírně specifická, ráda z vyjádřila. A to z vlastní zkušenosti praktikujícího canisterapeutického dobrovolníka.

Specificky probíhá právo na zaškolení, výcvik a trénink. Toto právo je praktikováno spíše ve formě povinnosti složení adekvátních zkoušek dobrovolníka se psem a následné spolupráce s konkrétním terapeutem. Ze strany zařízení jde spíše o podporu či doporučení při hledání vhodného sdružení a dostatečnou přípravu na zkoušky.

Právo na zpětnou vazbu podle mého názoru v kontextu canisterapie někdy chybí. Naopak právo říci ne je v této oblasti velice důležité. Zvláště proto, že je nutné přizpůsobit práci možnostem a schopnostem terapeutického zvířete. Na právo zpětné vazby navazuje právo vědět, zda byla vykonaná činnost efektivní. Jeho dodržení je relativně problematické, jelikož pro zhodnocení pokroku je nutné znát diagnózy klientů, což jsou ve většině případů důsledně soukromé informace, k nimž dobrovolník nemá přístup.

K morálnímu ohodnocení se dostanu ve výsledcích praktické části práce, ale již nyní můžu naznačit, že v kontextu zooterapie patří k jedněm z nejlépe uspokojovaných práv dobrovolníků.

I když se sama dobrovolnictví věnuji již asi dva roky, s právem být pojištěn jsem se v kontextu zooterapeutické praxe ze strany zařízení nebo canisterapeutického klubu opravdu ještě nesetkala. Což je podle mého názoru chyba hodná nápravy.

2.2.2 Povinnosti dobrovolníka:

- Dobrovolník musí být spolehlivý.
- Dobrovolník musí splnit úkoly, ke kterým se zavázal.
- Dobrovolník má povinnost dbát na bezpečnost ostatních.
- Dobrovolník má povinnost zachovat mlčenlivost.
- Dobrovolník nesmí zneužívat projevené důvěry.
- Dobrovolník má požádat o pomoc, kterou při své práci potřebuje.
- Dobrovolník musí znát a brát na vědomí své limity (časové, zdravotní atd.).
- Dobrovolník by se měl ztotožňovat s posláním organizace, pro kterou činnost vykonává a dle toho ji navenek prezentovat.

(Příručky pro dobrovolníky, 2005)

Komentář k povinnostem dobrovolníků

S ohledem na specifika dobrovolnictví v zooterapeutické/canisterapeutické praxi bych ráda zdůraznila povinnost dbát na bezpečnost ostatních a obeznámenost se svými vlastními limity. Na ty je v kontextu zoterapie/canisterapie kladen zvlášť veliký důraz. Nutnost korigovat zvíře/psa tak, aby nikomu neublížilo, a to ani nechtěně, je jedna z nejdůležitějších. A samozřejmě aby nebylo ublíženo zvířeti. S tím souvisí obeznámenost s vlastními limity – tedy spíše s limity zvířete a jejich zohlednění v práci.

2.3 Historie dobrovolnictví

Historický vývoj dobrovolnictví na našem území skvěle shrnuje ve svých dílech z let 2000 a 2001 Pavol Frič. Já zde toto téma uvádím, protože nejen každý jedinec, ale i každý národ vychází přirozeně ze své historické zkušenosti a tak i na dobrovolnictví je potřeba nahlížet v těchto souvislostech.

Historie organizované dobročinnosti na území ČR sahá hluboko do středověku. Její počátky jsou spojeny s církví, tj. s institucí, která má starost o blaho jiných zakotvenou ve svém poslání. I proto lze filantropickou agendu středověku a také raného novověku v zásadě rozdělit do dvou velkých oblastí: dobročinnost obecně humanitární a dobročinnost, jejímž předmětem byly záležitosti duchovní.

Nový impuls pro rozvoj občanských iniciativ přineslo období Národního obrození, navazující na proces obecné modernizace a liberalizace veřejného života v éře pozdního absolutismu. Období rozmachu národního vlastenectví sebou neslo i nárůst různých občanských asociací, nadací a spolků. Stále více se prosazovala snaha o systematické řešení sociálních problémů, kde by měl největší podíl odpovědnosti stát a obce, na rozdíl od dřívější role církve.

Tento trend se ještě prohloubil v období první samostatné Československé republiky. Ve třicátých letech provedl Státní statistický úřad rozsáhlé šetření, které zároveň zmapovalo dobročinné soukromé spolky a jejich zařízení v oblasti sociální a chudinské péče. Práce dobročinných spolků (konkrétně jich v této době bylo 5110) byla zaměřena nejčastěji na budování a spravování různých ústavů a zařízení jako chudobince, ozdravovny a podobně. Spolky vlastnily asi šestnáct procent všech zařízení.

Slibný rozvoj dobročinnosti v našich zemích byl ukončen druhou světovou válkou. Okupační režim zrušil mnohé neziskové organizace. Po válce došlo ke krátkému oživení občanského sdružování a neziskové organizace zaujaly významné společenské postavení.

Spolkový život však byl znovu paralyzován po uchopení moci komunistickou stranou, která sdružování občanů uzavřela do prostoru centrálně řízených masových organizací. Aktivita neziskových organizací byla nahrazena státem. Dobrovolnictví jako takové potom bylo přímo vyžadováno v rámci socialistické ideologie. „Pro většinu občanů se

„Dobrovolná práce“ stala synonymem vnučené neautentické aktivity, které se pokoušela vyhnout, jak se jen dalo“ (Frič, 2001, s.26).

Po roce 1989, tedy po čtyřiceti letech, u nás nastala obnova organizované dobročinnosti mimo stát. Dobrovolnictví a dobročinnost ostatních forem začaly být opět budovány na autentických a demokratických základech. Tato oblast znovu získávala svou ztracenou čest a legitimitu a stává se společensky uznávanou aktivitou. Byl přijat například zákon o sdružování občanů a pak i další právní normy upravující fungování jednotlivých typů neziskových organizací.

2.4 Současný stav dobrovolnictví u nás

V zemích, kde má dobrovolnictví souvislou tradici, najdeme dobrovolníky všech věkových i profesních skupin. Mimo studentů mají o dobrovolnictví zájem především ženy, kterým již odrostly děti, a lidé v penzi. Je zde zastoupeno také větší procento mužů než u nás. Zdá se ale, že v našich velkoměstech se skladba dobrovolníků začíná podobat západním standardům. V Praze i v dalších velkých městech dobrovolníky nejsou nejčastěji studenti, ale asi v polovině případů se jedná o zaměstnané lidi. Stále převládají ženy. Většina dobrovolníků je mladších, ale přibývá aktivních lidí důchodového věku. Také profese, ze kterých dobrovolníci přicházejí, jsou čím dál různější - prakticky jde o lidi všech profesí (Tošner, Sozanská, 2002).

U nás se nejčastěji s dobrovolníky setkáváme v nestátních neziskových organizacích – občanských sdruženích, účelových zařízeních církví a v obecně prospěšných společnostech. Čím dál více pronikají dobrovolníci do škol, nemocnic a domovů pro seniory.

Nejvíce se dobrovolníci angažují v těchto oblastech:

- ochrana životního prostředí,
- humanitární organizace a organizace na ochranu lidských práv,
- sociální a zdravotní oblast,
- kulturní oblast,
- sportovní a vzdělávací činnost,
- zahraniční dobrovolná služba (Schusserová, 2004, s. 22).

Konkrétní organizace

V současné době na našem území působí mnoho dobrovolnických organizací v různých oblastech, já zde uvádím několik nejvýznamnějších organizací zabývajících se sdružováním a koordinační aktivitou pro samotné dobrovolníky.

Jsou jimi například:

- Bohemia corps,
- Hestia,

- Česká národní agentura – „Mládež“ – Evropská dobrovolná služba,
- Voluntýr – České středisko pro rozvojovou spolupráci,
- INEX – sdružení dobrovolných aktivit,
- Jahoda – občanské sdružení.

Je nutno vzít v úvahu, že většina dobrovolníků právě v zooterapii je sdružována mimo výše uvedené dobrovolnické organizace, a to v konkrétních zooterapeutických sdruženích. Ty potom mají bližší či vzdálenější kontakty s těmito dobrovolnickými organizacemi. Případně tuto kooperaci vůbec nepovažují za nutnou.

3 MOTIVACE

Člověk sice může dělat, co chce, ale nemůže chtít co chce.

A. Schopenhauer

V první části teoretického obsahu mé práce jsem se zaměřila na oblast zooterapie, respektive canisterapie, ve které se aktivita mnou zkoumaného vzorku z mého výzkumu odehrává. Dále jsem probrala problematiku dobrovolnictví, které je stěžejní pro pojetí této aktivity, kdy lidé nabízejí své dovednosti, schopnosti, čas a především psy ve prospěch těch, kteří to potřebují. Nyní se chci zaměřit na teoretické ukotvení motivačních faktorů, které dobrovolníky k bezplatnému poskytování svých služeb v zooterapii/canisterapii vedou.

3.1 Definice motivace

Samotný pojem motivace pochází z latinského slovesa *movere* a znamená hýbat se. V praxi je potom důležitý pojem *motiv* jakožto pohnutka chování a z něj vycházející význam motivace jako soustavy pohnutek nebo jako proces podněcování aktivity (Linhart, 1981).

Jak říká Josef Linhart (1981), pojmy motivace a *motiv* mají poněkud výjimečné postavení v rámci psychologické terminologie. Souvisí s pojetím aktivity člověka a projevuje se v nich řada psychologických proměnných.

Pro motivaci jako takovou proto také existuje mnoho definic, podle toho, k jakému myšlenkovému proudu autor či autorka přináležejí. Proto chci nyní pro možnost vytvoření celistvého obrazu uvést několik definic významných autorů zabývajících se teorií psychologie a motivace.

Podle Plhákové lze motivaci definovat jako „souhrn všech intrapsychických dynamických sil neboli motivů, které zpravidla aktivizují a organizují chování a prožívání s cílem změnit existující neuspokojivou situaci nebo dosáhnout něčeho pozitivního“ (Plháková, 2003, s. 319).

H. Heckhausen uvádí, že „Motivování jednání určitým motivem je označováno jako motivace. Motivace je myšlena jako proces, který volí mezi různými možnostmi jednání, zaměřuje jednání na dosažení motivačně specifických cílových stavů a na cestě k tomu je udržuje v chodu. Krátce: motivace má vysvětlit cílovou zaměřenost jednání ...“ (Heckhausen, 1980, s.25 n. in Nakonečný, 1997, s.15).

Se sledováním určitého cíle spojuje motivaci také Vágnerová. Podle ní jsou „motivy faktory, které aktivizují lidské chování, zaměřují je na určitý cíl a v tom směru je udržují po určitou dobu. Takto navozené jednání směřuje k uspokojení určité potřeby“ (Vágnerová, 2004, s. 168).

Josef Linhart potom rozšiřuje pojetí motivace o vnější vlivy, když tvrdí, že: „Každé motivované chování je výsledkem vzájemného působení jedince a prostředí. Má-li být realizováno, je nezbytná existence vnitřních motivačních dispozic jedince (hlavně potřeb) i působení předmětu (podmětu), které by tyto potřeby aktualizovaly (tzv. incentiv)“ (Linhart, 1981, s. 409).

Z těchto definic, které se v podstatě vzájemně doplňují, můžeme zobecnit, že:

- motivace je souhrnem motivů,
- motivace vzniká za účelem dosažení určitého cíle – změnit nežádoucí situaci, dosáhnout situace lepší,
- cíle motivace vycházejí z potřeb jedince a jsou aktualizovány vnějšími podněty,
- motivy určují směr, délku a intenzitu aktivity.

3.2 Vznik motivů

Jak jsem již uvedla, motiv je dílčí pohnutka, na jejímž základě vzniká motivace. Na praktické úrovni rovní dělí Vágnerová (2004) vznikání aktuálních motivů v závislosti na interakci vnitřních a vnějších podnětů.

- Z hlediska vnitřního stavu je zdrojem motivu **potřeba**, která se stává impulsem pro jednání.
- Z hlediska vnějšího prostředí může působit motivačně pobídka, tj. něčí podnět, nazývaná **incentiva**, která vyvolá vznik potřeby a z ní vyplývajícího motivu.

V souvislosti s texty dalších autorů bych dodala, že spíše než vznik potřeby v pravém slova smyslu může incentiva vyvolat uvědomění si již existující potřeby.

Pro mou práci relevantní uchopení **vzniku motivů uvádí Madsen** (1979), ten chápe motivovanost prostřednictvím rozporu mezi žádaným stavem a tím, v jakém stavu se jedinec momentálně nachází. Motiv tedy podle něj vzniká pěti různými způsoby, podle druhu narušení či nedosažení žádaného stavu. Pro mou práci jsou potom nejvíce relevantní poslední dva způsoby vznikání motivů, které Madsen popisuje.

- Homeostatický model – model nedostatku a model přebytku – nepříjemný pocit prázdnoty či přetlaku. Motivace je stimulována porušením homeostázy.
- Pobídkový model – doplňuje homeostatickou hypotézu, klade důraz na význam vnějších činitelů.
- Kognitivní model – motiv zde představuje zaměření na žádoucí cíl. Důležitá je představa žádoucího cíle, kdy tento model operuje hlavně s orientací v aktuální situaci a jejím rozumovým hodnocením.
- Činnostní model – „V tomto případě spočívá zdroj motivace v činnosti, která už není jenom prostředkem k dosažení nějakého uspokojení, ale stává se cílem“ (Vágnerová, 2004, s. 171).

- Emoční model – Stav uspokojení je signalizován emočními prožitky. Ty potom navozují motivovanost. Emoce poté fungují jako jedna z variant zpětné vazby. „Emoční prožitky doprovázející navození potřeb, motivované jednání i dosažení příslušného cíle, lze považovat za regulující a integrující složku motivace“ (Vágnerová, 2004, s. 171).

Další velice významnou teorií je (opět pětistupňovou) je Maslowova teorie potřeb (1970), podle níž vzniká motiv neuspokojením potřeby. Lidské potřeby se poté podle tohoto autora nacházejí v hierarchické posloupnosti, kdy teprve uspokojením (alespoň částečným) potřeb na jednom stupni můžeme přistoupit k uspokojování potřeb na stupni dalším. Jedná se o takzvanou **Maslowovu pyramidu potřeb**.

- Biologické potřeby – ty leží v úplném základu lidského snažení, musí jich být dosaženo, aby mohlo být postoupeno k potřebám vyšším. Alespoň za normálních podmínek.
- Potřeba bezpečí – většina autorů tuto potřebu označuje jako tendenci vyhýbat se neznámému či neobvyklému, které proto může být považováno za potenciálně nebezpečné. Zároveň je vyhledávána jistota a to jak fyzická, tak emocionální a sociální.
- Potřeba lásky a sounáležitosti – vyplývá ze vztahu s ostatními lidmi a má tedy sociální charakter. Potřeba být milován, někam začleněn.
- Potřeba uznání – potřeba potvrzení vlastní hodnoty ze strany okolí. I z řazení v pyramidě vyplývá, že právě sociální uznání a hodnocení ovlivňuje následné sebehodnocení.
- Potřeba seberealizace – potřeba k uplatnění a co nejširšímu rozvoji svých předpokladů. Stát se vším, čím jedinec může (tuto potřebu rozvedu více v dalších kapitolách).

Tuto teorii můžeme nalézt v mnohé psychologické literatuře, já jsem čerpala například u Linhart(1981) či Vágnerové (2004).

3.3 Hodnota a hodnotový systém

Tuto kapitolu považuji za velice důležitou, protože stejně jako konkrétní potřeby ovlivňují vznik motivů, jejichž teoriím jsem se věnovala, hodnoty podmiňují, pokud ne přímo vznik, pak výběr a upřednostňování uspokojení potřeb, na které se zaměřím v kapitole následující. A to proto, že „aktuální, či obecněji platná preference určitých potřeb vyplývá z individuální hierarchie hodnot“ (Vágnerová, 2004, s. 191).

Homola (1972) pod pojmem hodnota rozumí to, čemu člověk připisuje nějakou cenu. Hodnoty podle tohoto autora mají smysl jen v osobním pojetí. Co tedy individuum vidí jako žádoucí, má pro něj cenu a je hodnotou. Z psychologického hlediska určují hodnoty naše volby. „Co člověk hodnotí, to ovšem vždy nezáleží na tom, co si přeje. Hodnota je spíše to, co by si měl přát. Lidské hodnoty se získávají zkušenostmi“ (Homola, 1972, s. 206).

Homola (1972) dále říká, že zkušenosti každého jedince je od zkušenosti jiných lidí odlišná a má osobní smysl, avšak lze nalézt společné prvky na základě biologického vybavení lidí a podobnosti situací. „V našem chování dochází k zobecněním, odpovídáme na všechny situace. Cítíme integraci s druhými lidmi, že jsem jednali vhodně nebo nevhodně, a připisujeme tak svému jednání určitou pozitivní nebo negativní hodnotu. Naše zkušenost tak dostává svůj hodnotový atribut, který nám umožňuje vybírat si další zkušenosti podle důležitosti pro nás. Postupně se vytváří hodnotový systém“ (Homola, 1972, s.206).

Hodnota zahrnuje vztah subjektu a objektu a je pro individuum nejprve stimulem. V souvztažnosti k širšímu sociálnímu spektru se potom sociální hodnota považuje za příklad sociální normy. Internalizované normy potom tvoří sociální základ v člověku. Cíle, na něž se jedinec orientuje, jsou filtrovány spektrem jeho kulturního systému – působí na jedince jako tlaky, na jejichž základě druzí očekávají od člověka určité chování (Homola, 1972).

„Hodnotu v motivačním smyslu lze definovat jako pojetí něčeho žádoucího, co ovlivňuje výběr příhodných způsobů, prostředků a cílů jednání“ (Homola, 1972, s. 208).

3.4 Klasifikace potřeb

V předešlých kapitolách jsem definovala motivaci, modely jejího vzniku, zaměřila jsem se na vznik motivu a nejdůležitější teorie, které považuji za významné pro praktickou část své práce. Nyní se chci zaměřit na klasifikaci potřeb, protože jsou to právě potřeby a jejich uspokojování, které jsou stěžejní pro formování motivů a tím celkovou motivaci osobnosti.

V odborné literatuře jako například u Vágnerové (2004), Nekonečného (1997), Plhákové (2003) či u Homoly (1972) můžeme najít základní dělení na primární a sekundární potřeby. Pro mou práci jsou potom důležité psychosociální potřeby sekundárního charakteru, které proto více rozvedu. Na základě uspokojování těchto sekundárních potřeb se formují sociálně motivované druhy chování, které jsou dalším důležitým článkem k objasnění mého výzkumného cíle v praktické části práce.

3.4.1 Základní potřeby (také označované jako pudy)

Jsou vrozené. Lze je sledovat u všech lidí či živočichů. Nalézají se na neurofyziologickém základě.

Jsou jimi například pud sebezáchovy, sexuální pud, obživný pud a pud péče o potomstvo.

Mohou být biologické nebo psychologické povahy.

3.4.2 Psychosociální potřeby sekundárního charakteru

Vytvářejí se na základě sociokulturních podmínek. Jsou získané do jisté míry na základě učení. Jsou jimi:

- **Potřeba bezpečí ve smyslu citové jistoty a stability vztahů**

„V tomto smyslu je uspokojována stabilními vztahy s lidmi, které představují zdroj citové jistoty a bezpečí“ (Vágnerová, 2004, s. 185).

- **Potřeba stimulace**

Každý člověk potřebuje, aby na něj působilo přiměřené množství různých podnětů a to takové intenzity, která je pro něj přiměřená. Při vyšší intenzitě nebo množství přichází přesycení, při nižší nastává deprivace. Potřeba intenzity (tedy vyhledávání vzrušení a změny) závisí na dopaminovém metabolismu mozku.

- **Potřeba poznání**

Potřeba přiměřené orientace v prostředí a ve „svém“ světě. Tato potřeba je do jisté míry spojena s potřebou jistoty a bezpečí, jíž je částečně podmínkou.

- **Potřeba sociálních kontaktů, k někomu, respektive někam patřit**

U sociálně žijících živočichů vystupuje potřeba sociálního kontaktu jako jedna z nejdůležitějších. Tento hraje důležitou roli v životě jedinců i celých skupin. Sociální kontakt, nebo dokonce již přítomnost jiné osoby, může být zdrojem určitého uspokojení. Kolektivní frustrace jsou snesitelnější, přítomnost druhých lidí vede ke snižování úzkosti. Sociální kontakt vede k výměně informací, srovnávání se, poskytuje zpětné vazby vlastnímu chování (Nakonečný, 1997).

Podle Vágnerové (2004) se tedy ve vztazích uplatňují a trénují různé základní tendence člověka jako je dominance, podřízenost, péče, sounáležení, vládnutí a podobně. Také se zde odrážejí základní motivační dichotomie jako je dominance – submise, hostilita – láska, egocentrismus - altruismus, autonomie – sounáležení.

- **Potřeba seberealizace a sebeurčení**

Homola definuje seberealizaci neboli sebeaktualizaci jako: „naplnění všech schopností nebo možností každého organismu způsobem za daných podmínek optimálním. Sebeaktualizace působí v procesu vyrovnávání se se světem. Individuum se pokouší nalézt adekvátnost vlastních možností a požadavků vnějšího světa“ (Homola, 1972, s. 155). Podle Vágnerové má pak spíše sociální charakter.

- **Potřeba smyslu vlastní existence**

Jednotící složka, dávající smysl, a v podstatě koordinující ostatní motivační tendence. Viktor Frankl ji nazýval **potřebou smyslu života** a považoval ji za jednu z nejdůležitějších. Jejím prostřednictvím dochází podle tohoto autora k rozvoji osobnosti. Pro Frankla má smysl života nikoli abstraktní ale konkrétní obsah, jehož lze dosáhnout třemi způsoby:

- Skutky, které mají nějakou hodnotu pro druhé – z pohledu mé práce nejvýznamnější způsob dosažení naplnění potřeby smyslu života.
- Zážitky pravých hodnot – spojeny s láskou, s pozitivním a akceptujícím postojem ke světu.
- Utrpením (tento bod vyplývá do značné míry z autorových vlastních zkušeností s pobytem v koncentračním táboře) – autor je psychoterapeuticky zaměřen a zdůrazňuje takovéto zpracování utrpení, které nelze nijak jinak ovlivnit (Vágnerová, 2004). Pro mou práci ovšem není nijak více relevantní a uvádím tento bod jen pro úplnost.

- **Potřeba afiliace – sdružování**

„Murray v roce 1938 definoval potřebu afiliace jako potřebu vytvářet přátelství a společenské vazby, kontaktovat se s druhými lidmi, připojovat se k nim, žít s nimi. Je to potřeba spolupracovat s lidmi a družně s nimi konverzovat, milovat, začleňovat se do sociálních skupin“ (Rathus, 1984 in Plháková, 2003, s. 275).

- **Potřeba/snaha potvrdit možnost autonomního rozhodování**

„Psychologové v posledních desetiletích intenzivně zkoumají lidskou potřebu svobodně se rozhodovat a jednat, jejíž existenci potvrzují výsledky výzkumů ovlivňování vnitřní motivace. ...Výsledky dosavadních výzkumů vedly k následujícím závěrům: Pokud lidé provádějí určitou činnost z vlastní iniciativy, pak u ní vydrží déle než u aktivity, k jejímuž provádění je přiměly vnější okolnosti. Užívání odměn ve snaze řídit a ovládat lidské chování snižuje vnitřní motivaci a s ní související pocity, jakými jsou spokojenost a pracovní pohoda. Podle Deciho a Rayna lidé po převzetí odměny nabudou přesvědčení, že určitou aktivitu prováděli kvůli této odměně, a nikoli z vnitřního zájmu (Deci a Ryan, 1985)“ (Plháková, 2003, s.382-384).

3.5 Motivační prvky osobnosti vedoucí k prosociálnímu chování

Nyní bych se chtěla zaměřit již na konkrétní motivační prvky, které vedou člověka k prosociálnímu chování jako je například dobrovolnictví, o které mi v této práci jde. Tyto motivační prvky také úzce souvisejí s vyššími potřebami, které jsem rozebírala ve třetí kapitole, a v podstatě z nich často také vycházejí. Jsou to empatie, altruismus a ve všeobecnosti sociální motivy.

Sociální motivy

„Sociální motivy regulují a ovlivňují mezilidské vztahy a jejich subjektivní prožívání. Většina současných psychologů se v souladu s jasnozřivým předpokladem Henryho Murrayho domnívá, že tyto pohnutky jsou zakódovány v mozku jako vrozené „programy“ či dispozice, které se aktivují a rozvíjejí především v raném dětství a v průběhu interakce a blízkými lidmi“ (Plháková, 2003, s. 371).

Motivy orientované na okolí (potřeba dosažení výkonu, sdružování etc.) se liší u jednotlivců svou intenzitou. Příčiny rozdílů jsou v prostředí domova, v kulturních a subkulturních vlivech, či v individuálním genofondu (Madsen, 1979).

Podstatou prosociálního chování je schopnost jedince přinášet oběti, vzdát se vlastního blaha ve prospěch dobra druhého člověka.

Polský psycholog J. Reykowski (1971) rozlišil dvě funkce osobnosti, z nichž jedna je „pojetí vlastního já“, zacílená na růst hodnoty vlastního já (egocentrická regulace), tedy i prostřednictvím chování zaměřeného na prospěch ostatních.

E. Fromm (1973), představitel psychosociální teorie, kladl důraz na mezilidské vztahy. Tím jsou míněny převážně vztahy mezi jedincem a společností jako celkem. Jedince chápal jako součást společnosti, která jej zásadním způsobem ovlivňuje. I když je svoboda podstatným znakem lidské osobnosti, k jejímu dosažení jsou vždy potřeba dílčí rozhodnutí. Člověk jako zmíněný jedinec se pak nachází v dilematu, zda být svobodný a co nejlépe zvládat nároky okolního světa, či zda se raději přiblížit svým kořenům. V hledání odpovědi

na tyto otázky se u lidí vytvářejí potřeby, které lze chápat jako specificky lidské (Vágnerová, 2004, s.176).

Empatie

„Motivační vliv empatie je empiricky potvrzen (E. Midlarsky a J. Bryan 1967) a vystupuje jako „empatické hoře“, které má komponentu excitační a sociálně kognitivní, jež je určována vývojem, resp. učením (M. L.Hoffman, 1975, 1981)“ (Nakonečný, 1997 s.247).

Dále Nakonečný (1997) uvádí, že empatická emoce vyvolává altruistickou motivaci odstranit nouzovou situaci osoby potřebné pomoci, přičemž síla této motivace je úměrná empatické emoci.

Altruismus

Nakonečný (1997, s. 246) přijímá definici, kterou podali J.R. Macaulay a L. Berkowitz (1970) a totiž, že altruismus je: „chování uskutečňované k prospěchu druhého bez anticipace odměn z externích zdrojů.“ Sám pak dodává, že motivačně při tomto druhu chování působí odměny vnitřní, které mají povahu vyšších citů. Vágnerová (2004) vidí altruismus v širším sociálním měřítku a říká, že „altruismus je ovšem složitější motivační tendencí, člověk nevyužívá společnost jenom jako prostředek k přežití, ale potřebuje být s lidmi v dobrých vztazích, potřebuje, aby jej akceptovali a tím mu potvrzovali jeho vlastní hodnotu“ (Vágnerová, 2004, s. 187).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 POPIS VÝZKUMU

Výzkumný problém

Sama se věnuji dobrovolnické činnosti v různých oblastech již několik let. Měla jsem tak možnost pozorovat při práci mnoho nadšených lidí, kteří neváhali obětovat vlastní čas, energii a často i finanční prostředky (minimálně ve formě ušlých příležitostí) pro blaho a pomoc jiným. Začínala jsem přemýšlet, proč tomu tak je. Kde se toto odhodlání a nadšení v lidech bere? Odpovědi mi snad poskytne právě tento výzkum, který jsem zaměřila na oblast zooterapie.

Cíl výzkumu

Cílem mého výzkumu je zmapování motivačních faktorů působících na zoterapeutického dobrovolníka. Tato zjištění mají být dále použita pro budoucí stanovení strategií, vedoucích k prohloubení jejich spokojenosti a motivovanosti. Konečným cílem práce je zkvalitnění canisterapeutické metody a případné rozšíření členské dobrovolnické základny u nás (prostřednictvím spokojených a motivovaných dobrovolníků).

Díličními cíli, které mě mají dovést ke stanovení strategií a návrhů pro realizaci výše zmíněných cílů, jsou:

- Zjistit, jaké motivy vedou člověka k tomu, že se stane dobrovolníkem v zooterapii.
- Zjistit, jaké kladné motivy působí na stávajícího dobrovolníka v zooterapii.
- Zjistit, jaké negativní motivy (nemotivující prvky) působí na dobrovolníka v zooterapii.
- Zjistit, jak dobrovolník v zooterapii vnímá postoje svého okolí (klientů, odborníků v organizacích, kde působí, rodiny a přátel) ke své dobrovolnické činnosti.
- Zjistit, zda by se dobrovolníci angažovali v jiné dobrovolnické činnosti v případě, že by přišli o své zvíře a tedy o možnost pokračovat se zooterapií.

Výzkumné otázky

- Jaké jsou motivy pro započítání s dobrovolnickou činností v zooterapii ?
- Jaké jsou kladné motivy dobrovolníků pro činnost v zooterapii ?
- Jaké faktory nemotivují dobrovolníky v zooterapii ?
- Jak dobrovolník vnímá postoje okolí k vlastní dobrovolnické činnosti ?
- Angažovali by se zooterapeutičtí dobrovolníci v dobrovolnické činnosti, pokud by nemohli pokračovat se svým zvířetem?

Výzkumný soubor

Dobrovolníky a dobrovolnice do výzkumného souboru jsem získávala kombinací metod prostého záměrného výběru a metody sněhové koule.

Naplnění kritérií pro mě znamenalo, že se konkrétní člověk aktivně podílel jako majitel zvířete (tedy součást zooterapeutického týmu) se svým vlastním zvířetem na zooterapeutické činnosti a to jako dobrovolník ve smyslu, který jsem rozebrala v teoretické části práce. V praxi ovšem znamenala zooterapie většinou canisterapii a zvířetem byl pes, protože je tento druh terapie nejrozšířenější.

Konkrétně jsem oslovila paní, která organizuje canisterapii v zařízení, kam docházím já se svým psem a vím, že má kritéria splňuje, a dále slečnu, kterou znám ze svého canisterapeutického sdružení a věděla jsem, že spolupráci neodmítne. Na základě jejich doporučení a získaných kontaktů, které jsem třídila podle dostupnosti, vhodnosti a ochoty, jsem poté oslovila a získala ostatní účastníky výzkumu.

Můj výzkumný vzorek v konečné fázi tvořilo sedm dobrovolníků. Šest žen a jeden muž. Dvě dívky byly studentkami. Tři ženy pracovaly přímo v oblasti neziskového sektoru. Dvě mladé ženy (jedna studentka) působily v oblasti pedagogiky. Dva z mých dotazovaných (jeden muž a jedna studentka) neměli žádné vazby na pomáhající profesí.

Tři z dotazovaných byli staří do třiceti let, ostatní potom ve věkovém rozmezí mezi třiceti a padesáti lety.

Metoda výzkumu

Pro svou práci jsem zvolila kvalitativní výzkumný postup. Pro získávání dat jsem potom vybrala metodu kvalitativního rozhovoru doplněnou kasuistikami. Konkrétní formu kvalitativního rozhovoru jsem potom použila polostrukturované interview.

Kvalitativní rozhovor (polostrukturované interview)

Rozhovory jsem realizovala na individuálních procházkách se psy. A to kvůli navození příjemné atmosféry a svým způsobem i pro přiblížení se tématu. Přizpůsobovala jsem se samozřejmě době a místu, kdy chodili dobrovolníci své psy venčit. Tím jsem docílila jednak toho, že se sami cílili přirozeně a jistě ve svém prostředí, ale také toho, že si nemuseli vyhrazovat na náš rozhovor zvláštní dobu ve svém volném čase. Tak jsem se vyhnula náročné synchronizaci našich časových plánů, ale hlavně nemuseli mít dotazování pocit, že pro můj výzkum něco obětují; to by zkreslilo nebo uspěchalo jejich odpovědi.

Pro svůj výzkum jsem tedy vybrala sedm dotazovaných z řad dobrovolníků zooterapeutické/canisterapeutické praxe, kterým jsem položila s ohledem na individuální rozlišnosti jedenáct otázek:

- Jak jste se zooteapií/zootaerapií začal/a?
- Přináší dobrovolnictví v zooterapii/canisterapii něco i Vám osobně? Pokud ano, tak co?
- Nalezli jste prostřednictvím zooterapie/canisterapie nové přátele?
- Máte pocit, že jste získali nové vědomosti nebo dovednosti v souvislosti se zooterapií/canisterapií?
- Vidíte výsledky své práce?
- Je něco, co se Vám na dobrovolnictví v zooterapii/canisterapii nelíbí? Ať již v praxi nebo na organizační stránce.
- Dokážete si představit něco, co by Vás od dobrovolnictví úplně odradilo?
- Nevadí Vám, že se jedná o dobrovolnou činnost? (Tedy bez finančních náhrad.)

- Cítíte ocenění, vděk nebo jinou formu pozitivní reakce na svou práci ze strany personálu zařízení, které navštěvujete?
- Jakým způsobem si myslíte, že na Vaši dobrovolnickou činnost nahlíží Vaše okolí (rodina, přátelé ...)?
- Angažovali byste se v jiné dobrovolnické činnosti, pokud byste nemohli pokračovat se svým psem?

Otázky jsem pokládala v různém pořadí a v mírně modifikované podobě tak, aby co nejlépe vyhovovaly právě charakteru daného dobrovolníka. Rozhovory jsem vždy uváděla a končila osobním rozhovorem o individuálních zájmech a problémech konkrétního člověka tak, aby jeho odpovědi byly co nejspontánnější a nejpravdivější. Tyto fáze pro mne nebyly vůbec problematické, jelikož se sama v oblasti zooterapie/canisterapie pohybuji a jednoduše jsem s dotazovanými nacházela „společnou řeč“.

Kasuistiky

Kasuistiky jsem realizovala dvě. Záměrně jsem zvolila z okruhu dobrovolnic jednu, která nemá s pomáhajícími profesemi žádné zkušenosti, je z jiného oboru a i canisterapii se věnuje relativně krátce. Pro druhou kasuistiku jsem zvolila dobrovolnici, která se naopak celý svůj život v oblasti pomáhajících profesí pohybovala a s canisterapií má dlouholeté zkušenosti. Nechtěla jsem srovnávat, jen nabídnout různá hlediska.

Obě ženy jsem oslovila až poté, co jsme dokončily rozhovor. Obě naštěstí s výpovědí o svém životě souhlasily. Kasuistiky jsou tedy plně autobiografické.

Etické hledisko

Rozhovory jsem vždy se souhlasem konkrétního dotazovaného nahrávala na diktafon a v druhé fázi doslovně přepisovala. Samozřejmě jsem přislíbila naprostou anonymitu výpovědí. S uveřejněním svých odpovědí v mé práci všichni účastníci výzkumu souhlasili. A to i za předpokladu, který jsem kvůli etickému hledisku zdůraznila, že pokud se jednalo například o jediného muže v našem regionu nebo podobně, bude tento dobrovolník minimálně v kontextu zainteresovaných identifikovatelný.

Fáze výzkumu

Příprava výzkumného projektu: leden – březen 2009

Sběr teoretického materiálu: březen – květen 2009

Studium teoretických podkladů: květen – srpen 2009

Kontaktování první vlny respondentů záměrného výběru: září 2009

Realizace rozhovorů s první vlnou respondentů: září – říjen 2009

Kontaktování druhé vlny respondentů: listopad 2009

Výběr vhodných respondentů pro druhou vlnu dotazování: listopad 2009

Realizace rozhovorů druhé vlny: prosinec 2009

Přepis záznamu rozhovorů: leden 2010

Zpracování dat získaných v průběhu realizace rozhovorů: únor – duben 2010

5 VLASTNÍ VÝZKUM

V začátku každého rozhovoru jsem informovala dotazované o tom, že se mi v mém výzkumu jedná o zachycení pozice canisterapeutického dobrovolníka. Záměrně jsem na začátku blíže nespecifikovala cíl svého výzkumu, abych případně neovlivnila jejich odpovědi a nenarušila validitu výzkumu.

Ve zpracování jsem pak každému dobrovolníkovi přidělila stálé číslo, pod kterým se objevují jeho odpovědi pod jednotlivými otázkami.

5.1 Výzkumná otázka číslo jedna: Jaké jsou motivy pro započítí s dobrovolnickou činností v zooterapii?

Pro zjištění odpovědi na tuto výzkumnou otázku jsem se účastníků svého výzkumu dotazovala, jakým způsobem se k zooterapii, respektive canisterapii, dostali. A dále proč se rozhodli stát se v této oblasti dobrovolníky. Tato jednoduchá otázka měla odhalit počáteční pojetí canisterapie dobrovolníkem. Současně měla poskytnout dotazovanému prostor pro vlastní vyjádření k podnětům, které ho motivovaly k zahájení této činnosti a k vyjádření případných vlastních postojů a názorů na canisterapii jako takovou před tím, než jsem dalšími otázkami specifikovala cíl svého výzkumu.

5.1.1 První otázka rozhovoru: Jak jste s canisterapií začal/a?

Dobrovolník č. 1: *„V době, kdy mi o ní řekla přítelkyně, tak sem měla Bena. Tak sem si říkala, že když už ho mám, tak ať je užitečný i někde jinde.“*

Dobrovolník č. 2: *„Mě k tomu přivedla kamarádka. Ona měla taky kanisterapeutického pejska a já sem měla vlastně tu Dášu, tak byla strašně taková hodná a to... A ona mi říkala, nechceš to zkusit, canisterapie a to.. tak mě prostě k tomu tak přivedla, říkala mi o co jde, co to obnáší... tak jsem si říkala jo to by šlo. Já sem měla 18, tak to bylo takové,... sme se oťukávali.. A ještě než jsem měla dokonce ty zkoušky, mam takový pocit, že si mě*

paní ředitelka z dětského domova volala tenkrát, že se doslechla, že to chcu dělat nebo že to znám.. tak jsme se hned domluvily, že tam budu chodit. A pak už to bylo takový závazný, tak sme se do toho dostaly vlastně a pak už sme tam zůstaly na tom dětském domově a celou dobu canisterapii dělám tam.“

Dobrovolník č. 3: „Zkoušky jsme si udělali v listopadu 2008, když bylo Adovi rok a půl, v roce 2007 už byl na první vánoční canis besídce, šlo mi o to, aby se rozkoukal mezi velkýma psama a moc lidma, abych zjistila, jak bude reagovat, a dopadlo to dobře na to, že ještě neměl ani rok. O canis vím od Zory a od mamky ze školy, takže když jsme si pořizovali psa, tak jsme si říkali, že pokud by byl dobrá povaha, šli bychom do toho. Několik let zpět probíhaly zkoušky i ve škole ve ZL, tak jsem tam byla jako dobrovolník a na čumendu, podívat se, jak to chodí.“

„Ano, první nápad, potom pejsek, Ada je můj první pes, letos v květnu mu budou 3. Dycky jsme měli kočky a pak přišel nápad psa, asi rok před pořízením Ady jsem poznala tuhle rasu a bylo mi jasné že když psa tak boloně. Ti mívají dispozice pro canis. No a už od štěnátky jsme ho nechávali kámošit se psama, s dětma a Zora když ho viděla poprvé, to jsme ho měli doma 14 dní i s cestou jak se říká, dovezli jsme ho do školy a on začal děckám nosit míčky a byl úplně radostný, tak říkala, že by mohl byt canis, kdyby to v sobě neměl tak to samozřejmě neřeším, říkala jsem si, že spojím příjemné (mít psa) s užitečným (dělat canis).“

Dobrovolník č. 4: „Kamarádka mě k tomu přivedla“ ... „Aj spíš taková zvědavost. Ze začátku jsem vůbec nevěděl, co to canisterapie je. Já jsem tehdy vůbec nevěděl.“

Dobrovolník č. 5: „To se krystalizovalo tak postupně. Vlastně s paní Číškovou jak jsme se potkali teď, já chodím k ní učit soukromě na flétnu hrát děti, a tam jsme se začaly bavit i o té canis trošku a začala sem chodit na cvičák a tak různě a už sem si říkala, že možná ten můj pejsek bude vhodný, že se uvidí. A nakonec jo. My jsme byly před rokem na zkouškách a to už sem byla v kontaktu i s paní Ošmerovou z Lazů.“

A úplně původně jsem chodila ještě od paní učitelky Dědkové s její dcerou do nemocnice na LDNku, to byl první pokus loni psát bakalářku. Využití canisterapie, nebo vliv canisterapie na pacienty na LDN.“

Dobrovolník č. 6: „Bylo to v r. 2000, přečetla jsem si v časopise Vlasta článek o canisterapii a o tom, jak se rozpadá canisterapeutické sdružení, které bylo založeno v Praze,

na různá regionální sdružení a že jedno zakládá v Brně paní Dráždilová, byl na ni v časopise i kontakt. A protože jsme doma měli roční labradorku, která měla naprosto úžasnou povahu, já byla na mateřské dovolené a předtím jsem pracovala jako vychovatelka u postižených dětí, tak mi to přišlo jako bezvadné skloubení všeho. Odmalička jsem si přála pracovat buď s dětmi nebo se zvířaty, a tohle byla šance, jak skloubit obojí, tak jsem se do sdružení přihlásila a v říjnu 2000 se svou labradorkou složila CT zkoušky a začala docházet do bývalého Ústavu sociální péče ve Střelicích, nyní Zámeček, domov pro osoby se zdravotním postižením.“

Dobrovolník č. 7: *„Díky studiu jsem dost často na internetu a protože mám pejska tak sem se zaregistrovala na forum o zvířatech, kde sem v diskusi narazila právě na téma canisterapie, vůbec sem nevěděla o co jde, tak jsem si přečetla. Ale nenapadlo mě samotná něco takového dělat. V té chvíli jako. Až když jsem byla na návštěvě za babičkou a dědou, kteří sou umístění (to je blbě že?) v domově důchodců. Tak jsem si na ten článek vzpomněla a napadlo mě, že by nebylo marné to zkusit. Tak jsem o tom začala jako tak uvažovat. Tak sem se na diskusním fóru zeptala lidí na jejich zkušenosti a kontakty. No a pak jsem šla s Edošem na nejbližší zkoušky a nabídli jsme se právě v domově u babičky a dědy.“*

Ve většině případů se dobrovolníci dostali k této činnosti prostřednictvím druhé osoby, která je do canisterapie zasvětila. A to v souvislosti s uvědoměním si vhodnosti jejich domácího mazlíčka, který se tak mohl stát užitečným, přínosným i pro jiné. Dalším zjištěným prvotním podnětem byla informace ve sdělovacích prostředcích, kterými byly internet a časopis.

Z vyjádření dobrovolníků můžeme usuzovat, že prvotní motivací je touha podělit se o pozitivní zkušenost, kterou sami zažívali se svým psem. S výjimkou jedné dobrovolnice, nikdo neuvedl, že by sám uvažoval o jakékoli dobrovolnické činnosti před tím, než jim byla nabídnuta možnost uplatnění jejich psa, a tedy i jich v canisterapii. Role psa je zde dominantní. Opět s výjimkou jedné dobrovolnice jsem u všech dotazovaných našla jako neopomenutelný faktor při začátcích jejich aktivity zprostředkovanou zkušenost druhé osoby. A to ať již osobní nebo na virtuální úrovni.

5.1.2 Zhodnocení a závěry první výzkumné otázky

Z teoretického hlediska lze říci, že dobrovolníci byli k započetí s canisterapií motivováni altruistickou touhou nezištně se podělit o to, co sami považovali za cenné, tedy o svého psa.

5.2 Výzkumná otázka číslo dvě: Jaké jsou kladné motivy dobrovolníků pro činnost v zooterapii ?

Pro zjištění těchto motivačních faktorů jsem ve výzkumu používala několik otázek. Nejprve jsem chtěla začít s otázkou: co přináší dobrovolnická činnost respondentovi jako jedinci. Tato otázka však nepřinesla dostačující informace, i když jsem se jí snažila pokládat individuálně, citlivě... proto jsem ji doplnila dvěma konkrétnějšími. První byla, zda dobrovolníci mají pocit, že našli prostřednictvím canisterapie, a to ať již v zařízení nebo v canisterapeutickém sdružení, nové přátele a známé. Druhá otázka směřovala k dojmu dotazovaných, zda se naučili novým vědomostem a dovednostem, které oceňují. Z mého pohledu složitější otázkou, se kterou však naopak žádný z dobrovolníků neměl sebemenší potíže, bylo, zda vidí výsledky své práce, případně jaké.

5.2.1 Druhá otázka rozhovoru: Přináší dobrovolnictví v zooterapii/canisterapii něco i Vám osobně? Pokud ano tak co?

Dobrovolník č. 1: *„Zkušenosti v profesi i ohledně chování psa.“ „... no a taky samozřejmě dobrý pocit.“*

Dobrovolník č. 2: *„No to bylo super. To byla strašně skvělá práce potom. Vlastně ty děcka, ten den je úplně jiná. Když jsem měla třeba sobotu nebo neděli, tak ten rytmus na tom baráku vždycky volnějš, tak ten pes to tam oživil. My sme si to užili. Užil si to pes, užila jsem si to já. Neměla jsem strach, že pes je zavřený dvanáct hodin někde v paneláku a děcka ty byly nadšené. „teta je tady petra, máme gaba, nebo dášu“ to už tak bylo jako.“*

Dobrovolník č. 3: *„Dobrý pocit.“*

Dobrovolník č. 4: *„Tak třeba pro mě je přínos v tom, že poznám (nebo já chodím teda do k postiženým dětem), takže vidím, jaký ten svět mají ty postižené děti“. Spousta lidí, když vidí nějaké postižené dítě, tak se odvrátí radši a přejde na druhou stranu a -já to ani nechci vidět a nevím jak se k němu mám chovat, co mu mám říct...,- jo že teďka už vím, jak se k nim mám chovat, jo že je každé jiné.“*

Dobrovolník č. 5: *„Já mam prostě ráda zvířátka. My sme měli před tím psa taky. Měla bych ráda i kočky, ale jsme v bytě, takže tak kočky nee. A k dětem mam taky celkem vztah, jako je učím jako normálně ve svém zaměstnání. Tam mám normálně zdravé děti. Je to prostě nová zkušenost... i u těch starých lidí je to zajímavé, ale do toho jsem se zatím nepouštěla. Zatím sbírám zkušenosti jako...“*

Dobrovolník č. 6: *„Určitě, kdyby nepřinášela, nešlo by to dělat.“*

„...člověk se rád podělí o radost, tím, že jde o smysluplné aktivity, ze kterých mají uživatelé rozum, tak vidí přínos pro zúčastněné a tím má radost i on sám.“ „...určitě obohacení osobní i profesní, tím, že s postiženými dětmi pracuju, tak nalezení další aktivity pro ně,...pak jako kynologa zkoumání chování pejsků a jejich limity a možnosti.“

Dobrovolník č. 7: *„Přináší mi to dobrý pocit, protože tak můžu potěšit staré lidi, kteří mají omezené možnosti, co se zábavy týká. A zároveň mám radost, že mám pejska, který to zvládá, že na něj můžu být hrdá.“ „...Ne, tak určitě mi to přineslo příjemné vyplnění volného času, kdy mám pocit, že můžu díky pejskovi udělat radost někomu jinému, než sobě. Zároveň tím navštěvuji své prarodiče, na které bych si určitě jinak nenašla tolik času.“*

V této otázce jsem blíže neupřesnila, jakou formu osobního přínosu mám na mysli. Pro většinu dotazovaných bylo samozřejmou úrovní jejich osobního přínosu jejich dobrý pocit z toho, že můžou být prospěšní. Důležitou roli zde tedy hrají prosociální motivy. Pokud jsem otázku dále upřesňovala, byli již spíše účastníci schopni formulovat materiálnější či „sobečtější“ přínosy, které ovšem opět většinou vycházely z jejich prosociální činnosti jako takové (další činnost pro klienty, změna klimatu ve třídě ...), takže je stejně do nesobeckých motivů nemůžeme zařadit. Specifickou skupinou vnímání přínosů a s nimi úzce spojených motivů jsou motivy spojené se psem jako takovým – kynologií či všeobecnou láskou ke zvířatům.

5.2.2 Třetí otázka rozhovoru: Nalezli jste prostřednictvím zooterapeutické/canisterapeutické praxe nové přátele?

Dobrovolník č. 1: „Každopádně, jednoznačně“

Dobrovolník č. 2: „Jo ze začátku určitě. To je vždycky jako. Ale říkám, aj ten klub náš předtím byl v Brně, takže to bylo taky takové z ruky. A všichni, co jsme byli ze Zlína, mam pocit, že se známe.“

Dobrovolník č. 3: „To asi ne, respektive ano, ale ne nějak moc. Poznala jsem díky tomu nové lidi, ale nikdo z nich se mi nestal úplně blízký.“

Dobrovolník č. 4: „Ne. My vlastně máme se Zorkou domluvené, že budeme chodit tehdy a tehdy, takže já jsem tam v podstatě... já znám akorát tu ..., víš koho myslím, ani nevím, jak se jmenuje.. no s dalším psovodem.“ „...A potom, až je nějaká vánoční besídka, tak vlastně zjistím, že nás tam chodí ne dva (jak jsem si vlastně myslel nebo 4), ale že nás tam chodí deset nebo dvanáct a kdo tam vlastně všechno chodí, jo. My se tam vlastně nepotkáváme, jen když je taková společná akce.“

Dobrovolník č. 5: „Jo to jo, ale ne úplně blízké, ale určitě.“

Dobrovolník č. 6: „A přátele z canis klubu jsem myslím taky našla, sice ne jako třeba spolupracovníků, ale tím, že jsem si pořídila pejska od chovatelky z canis klubu, tak se rozrostl můj okruh známých.“

Dobrovolník č. 7: „S personálem sem se teda určitě nespřátelila, řešila sem s nima pouze otázku, jestli mají zájem o moje návštěvy a potom program... Na zkouškách sem se sice seznámila s ostatními, ale jelikož mezi námi byl věkový rozdíl, tak sem si tam taky spíš přátele nenašla.“

Nalézání nových přátelských vztahů bylo dobrovolníky až na výjimku hodnoceno i podle neverbálních projevů jako ne příliš významné. Pokud k nějakému došlo, což často popírali, dotazovaní si je explicitně nespojovali s dobrovolnictvím, a to ani po upřesňujících otázkách v rozhovoru.

5.2.3 Čtvrtá otázka rozhovoru: Máte pocit že jste získal/a nové vědomosti nebo dovednosti v souvislosti se zooterapií/canisterapií?

Dobrovolník č. 1: „*Taky, díky tomu jsem se dostala ke studiu...*“

Dobrovolník č. 2: „*Jako to přináší pořád něco. Pořád se člověk musí něco učit, doučovat se, něco si získávat nějaké informace... To prostě ať si v zaměstnání, nebo děláš canisterapii, vždycky se musíš něco učit, vždycky se naskytne něco, co třeba s čím ses ještě nestkala nebo to...*“ „*...Ale člověk se musí fakt asi učit furt něco. Nějaké ty semináře se dělaly vždycky. Nějaké ty vědomosti se získávají pořád.*“

Dobrovolník č. 3: „*To ne.*“

Dobrovolník č.4: „*Tak třeba pro mě je přínos v tom, že poznám (nebo já chodím teda do k postiženým dětem), takže vidím, jaký ten svět mají ty postižené děti.*“

Dobrovolník č. 5: „*Jo, to jak pracovat s postiženýma dětma. ...Ze začátku jsem měla třeba pocit, že je na ně paní učitelka moc přísná, a pak jsem pochopila, že je to ten správný způsob...*“

Dobrovolník č. 7: „*Jasně, jaké mají důchodci nemoci (smích)... Ale když tak nad tím uvažuji, tak mi to přineslo i informace a znalosti právě v oblasti zdravotních problémů starších lidí a taky tak trochu nahlédnutí do „jejich světa“. Tím myslím, jaké mají zájmy, problémy...*“

Dobrovolníci oceňovali nahlédnutí do světa lidí, ke kterým se svým pejskem docházeli. Výraznější ocenění získaných informací jsem však neshledala. Snad až na dva dobrovolníky, kteří více ocenili možnost naučit se jednat s dětmi s postižením a tento fakt i v rozhovoru vyzdvihli. Jedna dobrovolnice ocenila dobrovolnictví jako otevření dveří k budoucímu studiu.

5.2.4 Pátá otázka rozhovoru: Vidíte výsledky své práce?

Dobrovolník č. 1: „*No vidím, ale až potom vlastně, co jsem to začala studovat. Protože dřív jsem ja nevěděla, proč vlastně se tam s tím psem chodí, co to těm postiženým pomáhá. Až jsem začala studovat problematiku toho postižení a zjistila jsem, čemu se dá po-*

mocí toho psa - čeho se dá dosáhnout. Nejdřív to bylo pro mě spíš jenom motivace taková, aby z toho psa měl ještě někdo radost jiný než já. A postupem doby vlastně jsem zjistila na co všeho se dá ta canisterapie využít.“

Dobrovolník č. 2: *„No určitě jo. Určitě se ty děcka zlepšily v motorice jemné. Určitě se zlepšily v tom, že dokáží líp komunikovat skrz toho psa třeba s tím dospělým člověkem nebo i mezi sebou...“ „...když jsem třeba docházela do domova důchodců ... jednu dobu pravidelně do Holešova, tak tam to určitě mělo taky určitou výhodu, že ti lidi ... ta sociální izolace tam byla a měli radost, že přišel pes a mnohdy měli větší radost, že sem přišla já, jo. Jako že říkám ta sociální izolace tam byla, těch výhod je tam nesčetně, určitě.“*

Dobrovolník č. 3: *„Tak je vidět pokrok, motivace vidět toho psa znova...“*

Dobrovolník č. 4: *„Líbí, jako teďka když pořád do stejné třídy a vidím A dokážu, neříkám, že je to jenom zásluhou canisterapie, že postupují, že se něco naučili, že něco umí.“*

Dobrovolník č. 5: *„Jo určitě bych řekla, že to fakt pomohlo. Jo jo, uvidim jestli to pak bude prokazatelné i nějak vědecky. Ale některé děti, které třeba - je tam jeden klouček, který třeba a on vůbec nemluví, nemluví vůbec v podstatě, jenom sem tam něco zahučí a musí opakovat po paní učitelce a poslední hodinu vyslovil jméno ... jakože zkomoleně. Jako zkomoleně av.. jako Ajo. Řekl jí normálně všechny ty povely, jako zkomoleně, ale řekl to. To je u takovýchto dětí úplně výborný výsledek. I jiný věci, tohle je fakt konkrétní příklad.“*

Dobrovolník č. 6: *„Výsledky chce vidět asi každý, ale bojím se, že by to bylo moje subjektivní hodnocení, u velmi postižených lidí jsou výsledky vždycky velmi nepatrné, vidím spíše radost, narušení stereotypu uživatelů nějakou jinou aktivitou.“*

„...Je to u mě velmi kolísavé, hodně určitě záleží na náladě všech zúčastněných, i canisterapeuta či jiného terapeuta, na konkrétním dni, mísí se tak nějak plynule pocity mar-nosti s pocity obrovského přínosu.“

„Tím, že pracuji pro více skupin uživatelů, tak se to nedá obecně říci.“

- tato paní se mi sama za několik dní ozvala se zprávou, že se musí pochlubit, že zrovna viděla výsledek své činnosti ... to podle mého názoru dokazuje, do jaké míry je pozitivní zpětná vazba důležitá.

Dobrovolník č. 7: „*Ano, vidím. Za jedno je perfektní, že se Eda naučil spoustu novým věcem a návštěvy v domově má velice rád, zvláště když vidí babičku a dědu. A co se seniorů týká, tak je příjemné vidět, jak jim pejsek zlepšil náladu a taky jejich zájem. Vždycky se začnou zajímat, jak se máme, co děláme na zkouškách ... No a taky se těší na další návštěvu. Osobně si myslím, že mají radost i z mojí návštěvy, protože díky babičce a dědovi mě znají, takže jsou naše rozhovory takové (jak to říct) prostě „přátelštější““.*

Tato otázka se nakonec stala stěžejní pro uvolnění atmosféry rozhovoru, pro otevření a rozpovídání respondentů. U této otázky všichni do jednoho vnímali výsledky své činnosti nejen jako viditelné, ale zároveň většina jako nejdůležitější moment své činnosti. Jedna respondentka explicitně podmínila svou motivaci viditelností, či spíše znatelností výsledků práce („...*mísí se tak nějak plynule pocity marnosti s pocity obrovského přínosu.*“), jelikož pracovala s klienty s těžkým postižením, kde bylo složité výsledky vypořádat.

V jednom případě zahrнула dobrovolnice do výsledků své činnosti nejen pokroky svých klientů, ale i svého psa.

5.2.5 Zhodnocení a závěry druhé výzkumné otázky

Přes veškerá má očekávání se jako nejhodnotnější otázka s největší vypovídací hodnotou pro výzkum ukázala první, kde jsem nechala dotazované volně odpovídat podle vlastního uvážení. Ve spojení s odpověďmi na další otázky relevantními pro tuto výzkumnou otázku můžu říci, že práce dobrovolníků je založena na empatii a altruismu. Ten si podle mého názoru účastníci mého výzkumu sami u sebe uvědomují a docházejí tak sebe-realizace, sebeaktualizace jakožto důležitého motivačního prvku. Usuzuji tak z hodnocení vlastního dobrého pocitu z pomáhání jako toho, co přináší tato práce jim samotným, i když důvod tohoto hodnocení nebyli schopni sami verbalizovat.

Nepotvrdil se můj předpoklad motivace v nalézání sociálních vazeb, tedy uspokojování potřeby někam patřit a nalézat nové sociální kontakty či potřeby afiliace. Jistě se zde tento faktor nalézal, avšak oproti jiným nebyl tak znatelný a pro dotazované významný. Druhým, ani zdaleka ne tak významným motivačním činitelem jak jsem myslela, bylo uspokojení potřeby stimulace ve smyslu získávání nových poznatků a informací.

Nejvýznamnějším motivačním prvkem pro setrvání dobrovolníků v této činnosti, jehož významnost zakládám na intenzitě projevu dotazovaných, frekvenci s jakou se tématu vraceli, a vzhledem k neverbálním projevům během rozhovoru, je potřeba smyslu vlastní existence. Ta je zde uspokojována prostřednictvím vnímání konkrétních výsledků činnosti a tak i své vlastní užitečnosti a důležitosti jak pro jedince, tak pro celé zařízení, ale i pro společnost jako celek.

5.3 Výzkumná otázka číslo tři: Jaké faktory demotivují dobrovolníky v zooterapii/canisterapii?

Faktory demotivující dobrovolníky jsem odhalovala prostřednictvím relativně jednoduchých otázek týkajících se toho, co se dotazovaným na zooterapii/canisterapii konkrétně nelíbí, a toho, co by je mohlo buď konkrétně nebo hypoteticky od činnosti odradit.

5.3.1 Šestá otázka rozhovoru: Je něco, co se Vám na dobrovolnictví v zooterapii/canisterapii nelíbí? Ať již v praxi nebo na organizační stránce?

Dobrovolník č. 1: *„Jako hlavní chybu vidím to, že canisterapii provádí ti, co nemají znalosti. Psovodi nejsou odborně školeni a přitom ve většině zařízení provádí terapii sami. Pracovník si sedne a kouká, co jako bude dobrovolník se psem dělat... Dobrovolníci by teda měli být odborně vzdělaní, nebo by měl být nedílnou součástí terapie odborník.“*

Dobrovolník č. 2: *„Hmmm určitě. Ne vyloženě na canisterapii, když se dělá jak se dělá, ale myslím si, že některé zkoušky udělají psi, kteří na to nemají. Nebo lidi, kteří na to nemají. To si myslím, že tak je.“*

Dobrovolník č. 3: *„Na canis ani tak ne, spíš mi vadí, že o tom veřejnost pořád ještě neví a pak se dohaduješ ve vlaku, proč Adovi nechci dávat náhubek aj když máme kartičku od sdružení, už nejezdím jedním vlakem (13:06 z OL), protože tam je dycky ten debil průvodčí a s tím už se dohadovat nechci a taky nechcu Adu náhubkem mordovat.“*

Dobrovolník č. 4: *„Já ani ne, protože já to vlastně neorganizuji, protože já vlastně ani nevím, co bych s tím psem měl všechno dělat, spíš je to na tom vychovateli, na tom pedagogovi, že řekne připravil jsem, budeme dělat tady tohle, já spíš tam jdu jenom s tím psem a kontroluju ho a říkám mu co má dělat, jak má dělat a hlídám tam psa. Neorganizuju to. Tu hodinu..“ „...s organizací jsem spokojený, já k tomu nemám výhrady.“*

Dobrovolník č. 5: *„Samotnou mě nic nenapadá, ale ztotožňuju se s názorem, že je špatné dělat polohování bez odborného terapeuta.“*

Dobrovolník č. 6: „*Problém vidím v legislativní nedořešenosti canisterapie, myslím, že jsou obrovské rozdíly v odměňování psovodů, sice záleží na každém, co si prosadí a jak si to vyřeší, ovšem není to už v dnešní době tak, že by CT byla dobrovolná činnost. Spousta lidí to tak bere, ale nakonec vypadají spíše jako „hlupáci“, co dělají něco zadarmo, protože v dnešní době to není normální....“ „...mé praxi mi občas vadí, že pracuji v týmu se spec. pedagogem i asistentem pedagoga, jsme z jedné organizace, jsem tam s nimi, v podstatě jsem spec. pedagoga zaučovala, co vše CT obnáší, ale na rozdíl od něho já to dělám jako dobrovolnickou činnost, kdežto oni jsou za to placeni.“*

Dobrovolník č.7: „*Prozatím se mi všechno líbí, možná by sdružení mohlo poskytnout nějaké rady, nebo něco v tom smyslu, jak pejska více připravit na canisterapii.“*

Z výpovědí vyplývá, že v terapeutické praxi nemá žádný z dobrovolníků negativní zkušenosti nebo jakékoli připomínky. Okruhem, kde již jisté prvky nespokojenosti byli schopni nalézt a verbalizovat, byla organizační či legislativní stránka zootrapie/canisterapie. Konkrétními oblastmi, kam směřovali dotazovaní své výtky, byl zkušební řád, nejednotnost v ohodnocování či náhradách za činnost dobrovolníka případně nespravedlnost v této oblasti vůči jiným pomáhajícím či dobrovolníkům, legislativní zařazení respektive nezařazení canisterapeutického psa v rámci pomáhajících psů. Dobrovolníci, kteří byli zároveň odborníky, také často místo své pozice kritizovali neodbornost v praxi, o které měli ze své pozice informace.

5.3.2 Sedmá otázka rozhovoru: Dokážete si představit něco, co by Vás od dobrovolnictví úplně odradilo?

Dobrovolník č. 1: „*No tak je fakt, že ta otázka financí tam hraje dost velkou roli. Že když se jedná o nějaké cestování nebo tak, tak že náklady s tím určitě jsou. No ale zase když vidím ty konkrétní výsledky tak mi to zas až tak nevadí.“*

Dobrovolník č. 2: „*Ne. Ne, to zas ne.“* (já vím že tě neodradilo ani to s těma ouškama) „*Vidiš, to už jsem dělala na Slovensku zkoušky... takže jako ne.“*

Dobrovolník č. 3: „*No pokud bych musela, jakože někdy mám den, kdy to prostě není ono a nedokážu dělat radost, tak se prostě omluvím a nejdu. Kdybych věděla, že musím, to by mi asi vadilo.*“

Dobrovolník č. 4: „*No asi co by mě odradilo, asi kdybych chodil někam, to bych vlastně chodil někam jinam. Kdyby tam, kam chodím, byli ke mně nevstřícní. Bych to zase změnil, v tom nevidím proč...*“

Dobrovolník č. 5: „*Hmmm, ne, vůbec.*“

Dobrovolník č. 6: „*Asi to, kdybych viděla, že to nemá pro klienty žádný smysl. Nebo bych to nedělala, kdybych na to neměla vhodné psy, kdybych viděla, že je to pro ně už otravné, že z toho nemají radost.*“

Dobrovolník č. 7: „*Kdyby se hodně zvýšily členské poplatky, protože jsem studentka a mé finance jsou nízké. Potom určitě, kdyby můj pes nevyhovoval a taky kdyby byli nepříjemní lidi, se kterými spolupracuji. Já prostě nemám ráda, když dělám něco z dobré vůle a někdo je hnusný.*“

Ze začátku měl každý z dobrovolníků potřebu tvrdit, že by ho vlastně od dobrovolnictví nic odradit nemohlo. Až po delším zamyšlení téměř všichni dotazovaní byli schopni uvést něco, co by je alespoň hypoteticky dokázalo do dobrovolnictví odradit. Každý z dobrovolníků měl při tom svůj individuální důvod. Odpovědi na tuto otázku se shodovaly v nejmenším množství případů v mém výzkumu.

Mezi nemotivující faktory dotazovaní nejčastěji řadili:

- finance,
- donucení,
- význam pro klienty,
- znechucení psů,
- přístup personálu.

Ale i ty jdou překonat například změnou zařízení. Nedostatek financí v této oblasti je pro dobrovolníky často vyvážen vědomím užitku jejich práce.

5.3.3 Zhodnocení a závěry třetí výzkumné otázky

Zde bych vyzdvihla nutnost naplnění potřeby uznání, či lépe řečeno ohodnocení a zpětné vazby, která pokud není naplněna, stává se silným demotivujícím faktorem. Pokud se tedy dále zaměříme čistě na nemotivující faktory a potřeby, které pokud nejsou uspokojeny, mohou zabránit dobrovolníkovi v dalším pokračování v dobrovolné činnosti, pro mě dosti překvapivě je to potřeba autonomního rozhodování. Nutnost naplnění této potřeby byla na jedné straně vyjádřena respondentem explicitně. Jiný dotazovaný během rozhovoru vyjádřil názor, až úžasně přesně vystihující tuto potřebu v její definici Deciho a Ryana: „*...já vidím v tom, když to člověk dělá "zadarmo" plus v tom, že když by člověk viděl, že to psa přestává bavit nebo je nemocný nebo se mu nechce, že s tím vždycky může seknout, že není nikomu k ničemu zavázán. Kdežto když je za to placen, tak by možná mohl sklouznout do toho stereotypu a mohl by třeba trošku i nevědomky začít zanedbávat zájmy psa.*“

V neposlední řadě je nedostatek peněz a absence finanční kompenzace vnímána i jako faktor nemotivující. A to proto, že může podkopávat možnost naplňování potřeb základních.

5.4 Výzkumná otázka číslo čtyři: Jak dobrovolník vnímá postoje okolí k vlastní dobrovolnické činnosti ?

Pro zjištění toho, jak vnímají dobrovolníci to, jak se na jejich dobrovolnictví v zoo-terapii/canisterapii dívá okolí, jsem použila tři základní otázky. První se týkala přijetí faktu, že je činnost psůvoda caniterapeutického psa dobrovolná. Odpovědi na tuto otázku poté měly jednak reprezentovat hodnotové orientace dobrovolníků, přístup k dobrovolnictví jako takovému a to, jak se vyrovnávají s faktem, že pro veřejnost je to finančně nevhodná pozice. Druhá a třetí otázka jsou již konkrétně zaměřeny na to, jak dotazovaní vnímají postoje personálu v zařízení, kam docházejí, a svého nejbližšího okolí jako přátel a rodiny. Zde jsem se pobídkami a doplňujícími otázkami zaměřila na to, zda cítí vděk, obdiv, hrdost apod. Což by opět mohlo vést k stimulaci ve smyslu specificky lidských potřeb.

5.4.1 Osmá otázka rozhovoru: Nevadí Vám, že se jedná o dobrovolnou činnost (tedy bez finančních náhrad)?

Dobrovolník č. 1: „*Ne.*“

Dobrovolník č. 2: „*Ne. Ne, vůbec. Ze začátku jsem chodila jako dobrovolník, a pak jsem si brala psa do práce ve své práci už. Takže já jsem to neměla placené jako tak, ale ten pes tam byl se mnou. Jezdila s nama na všechny školy v přírodě, na všechny volné aktivity co sme měli. Třeba táboráky,... Tak tam byla se mnou. A mimo to byla se mnou normálně v práci, když jsem měla já pracovní dobu.*“

Dobrovolník č. 3: „*Ne.. já mám tramvajenku na čtvrt roku, Adovi kupuju jízdenky, dělá to 12kč (6 tam a 6 zpět), jezdíme jednou týdně, takže to není pálka, kdybych měla možnost mít to proplacené, tak se nebráním, ale vím, že oni sami peněz nemají a pro peníze to nedělám ani já.*“

Dobrovolník č. 4: „*Tak vzhledem k tomu, že já se psem stejně musím někam chodit, chodil jsem na cvičák, na závody na agility, jo takže tomu psovi jsem se věnoval, takže jestli nějaká další činnost někam na hod'ku zajít, to už pro mě není zas taková ztráta času.*“

Dobrovolník č. 5: „*Ne to ne. Jsem v CJMS a tam je to i v podmínkách členství.*“

Dobrovolník č. 6: *„V současné době jsem do toho už tak ponořená, že není moc času nad tím přemýšlet, samozřejmě často si říkám, jestli mi to stojí za to, čas, nervy, ale když člověk se zvířetem žije a ví, že může člověku leccos dát, tak je pak přesvědčen i o tom, že může dát i ostatním. Uživatelé domova jsou na naše návštěvy zvyklí, takže když to jen trošku jde, tak za nimi chodíme.“*

„...je to dobrovolná činnost, ale v současné době, kdy už nejsem zaměstnancem Domova, tak dělám canisterapii na dohodu o pracovní činnosti a pro speciální školu Ibsenova v B-ně jako dobrovolník a využívám psy také jako součást mé pracovní náplně, v rámci pracovní doby.“

Dobrovolník č. 7: *„Určitě mi nevadí, že nikdo neplatí mě, ale problém by nastal, kdybych měla já investovat nějaké větší vlastní finanční částky.“*

K této otázce se vesměs všichni vyjádřili negativně. S touto činností jako dobrovolnou počítají všichni dotazovaní. O problému v této oblasti se vyjádřili až v souvislosti s ohrožením své vlastní existence, v době, kdy by sami měli investovat větší částky. Opět zde nalézám kompenzaci chybějících financí v dobrém pocitu z pomáhání a z toho, že lze vidět výsledky a cítit svou potřebnost pro klienty.

5.4.2 Devátá otázka rozhovoru: Cítíte ocenění, vděk, nebo jinou formu pozitivní reakce na svou práci ze strany personálu zařízení, které navštěvujete?

Dobrovolník č. 1: *„Určitě ze strany vedení. Ze začátku i u kolegů, ale teďka je to už každému jedno.“*

Dobrovolník č. 2: *„Jo. Jo, třeba v tom Holešově byli strašně šťastní že sme jezdili... Tam těch návštěv proběhly asi dva tři měsíce prostě no, ale jako tak byli šťastní že sme přijeli vždycky. Tam sem to cítila z personální strany, sem to strašně cítila dobře jako. Jako hrozně pozitivum.“*

Dobrovolník č. 3: *„Chodíme teď hlavně do Hospice na sv. Kopečku u Olomouce a tam je moc vidět na lidech, že jim to pomáhá hlavně zpestřit ten poslední čas, a pokud je tam někdo dýl a chodíme pravidelně, tak je vidět pokrok, motivace vidět toho psa znova a i*

fakt, že personál (a konečně i lékaři) to oceňují, nejvíc spolupracují se sociální pracovníci, která mi dává tipy, za kým zajít. A když mi pak na vánoce dá přáníčko a poděkuje, že chodíme, že jsou rádi, tak to mi stačí.“ „...jo tam jsou opravdu rádi, pro dobrovolníky obecně pořádají supervize a v létě i nějaké opékání špekáčků, dávají najevo, že jsou rádi, že jim tam někdo chodí a s tím psem o to víc.“

Dobrovolník č. 4: *„Ano, že jsou spokojeni, že jsou rádi, že tam chodíme, ...“*

Dobrovolník č. 5: *„Já jsem tam byla i na praxi...jsou tam fakt rádi. Každá ruka se jim hodí...“*

Dobrovolník č. 6: *„Myslím si, že lidé nikdy moc neoceňují práci ostatních, když člověk něco nedělá, neví, co to všechno obnáší, konkrétně u nás v zařízení mám občas pocit, že si někteří pracovníci myslí, že mám spíše nějakou protekci, že si беру do práce psy, ale už nevidí, co to všechno obnáší, výcvik, udržování pejsků v dobré kondici, finanční náklady apod. Klienti to ale určitě oceňují, což je pro mě podstatné.“*

Dobrovolník č. 7: *„Myslím si, že je mi personál za návštěvy vděčný, jsou rádi, že vytvářím pro seniory zpestřující program. Kdybych cítila, že ne, tak bych tam jako dobrovolnice nechodila.“*

Až na jednu respondentu, u níž pocit neocenění kolegy (canisterapii praktikuje v zařízení, kde také pracuje) kompenzuje ocenění klienty, všichni dobrovolníci cítí za svou činnost vděčnost. V souvislosti s dalšími odpověďmi lze soudit, že je to důležitým faktorem pro setrvání dobrovolníka v praxi. Pokud ne v praxi všeobecně, pak jistě v konkrétním zařízení.

5.4.3 Desátá otázka rozhovoru: Jakým způsobem si myslíte, že na Vaši dobrovolnickou činnost nahlíží Vaše okolí (rodina, přátelé ...)?

Dobrovolník č. 1: *„Určitě to oceňují, myslím že víc než kolegové.“*

Dobrovolník č. 2: *„Jo já myslím že jsou na to jako hrdí. Jako že třeba řekne mamka „a ona je taková, ona chodí tam, a pomáhá to..“ to určitě. Ted' už to dělám tak strašně*

dlouho, že už to tak zevšednělo, ale dřív to bylo úplně. To je jasné, hned ze začátku „to je prostě někdo, to je pes někdo.“

Dobrovolník č. 3: *„No většinou to obdivují.“*

Dobrovolník č. 4: *„Doma to ani neřešíme vůbec.“*

Dobrovolník č. 5: *„Nikdo se nad tím moc nepozastavuje.“*

Dobrovolník č. 6: *„Za ty roky se to bere tak už nějak automaticky, nedokážu říct. Jednu dobu, když jsem nemohla, chodil místo mě manžel, takže ví, co to obnáší, asi by se to nedalo dělat, kdyby člověk neměl pochopení rodiny. ... S lidmi okolo je to různé, někteří lidi pro to pochopení nemají, nemají třeba pejsky v lásce, tak si to nedokážou představit, jak se tam můžou někde válet s dětma, připadá jim to třeba i nebezpečné.*

Pak jsou lidi, kteří nás zastavovali, kam že to tak pravidelně s košíkem hraček chodíme, tak se třeba divili a ptali se a obdivovali, ale teď je to tak už nějak automatické...“

Dobrovolník č. 7: *„Doma jsou spíše rádi, že navštěvuji babičku a dědu, ale zároveň je těší, že se Edovi více věnuji a starám se o něj- když jsem si ho pořídila...“*

Nejvíce cítí dobrovolníci hrdost či obdiv svého okolí v počátečních fázích své praxe. Jen ve výjimečných případech se dotazovaní o tom, že by jejich okolí jejich činnost nějak oceňovalo, nijak nezmiňují. A to v případech, kdy se věnují více dobrovolnickým činnostem, více činnostem se psem či provádějí canisterapii v rámci svého zaměstnání. Dobrovolnictví jako takové okolí zaniká v ostatních činnostech dotazovaného, či on sám odvádí svou pozornost od reakcí okolí nebo pozornost okolí od své činnosti. Ovšem musím zdůraznit, že jen v několika málo případech.

5.4.4 Zhodnocení a závěry čtvrté výzkumné otázky

Z toho, jak dobrovolníci odpovídali na položené otázky, lze usuzovat, že svou činnost v očích ostatních vnímají jako přínosnou, oceněňhodnou, přijímanou s pozitivními konotacemi. To přináší dobrovolníkovi uspokojení potřeb jako je potřeba seberealizace a sebeurčení.

Potřeba nalezení smyslu vlastní existence se poté uspokojuje v existenci pozitivních přínosů vlastní práce, o kterých jsem se zmínila již dříve, které dobrovolník vidí a které vyrovnávají i nedostatek ohodnocení finančního.

Toto finanční neohodnocení může být fatální pro budoucí výkon dobrovolnictví, jak někteří dotazovaní uvedli, pokud by nedostatek peněz ohrozil možnost uspokojování primárních potřeb dobrovolníka a jeho psa, případně jeho rodiny. A to ve smyslu Maslowovy hierarchie potřeb, opět již jednou dříve zmíněné.

5.5 Výzkumná otázka číslo pět: Angažovali by se zoterapeutičtí dobrovolníci v dobrovolnické činnosti, pokud by nemohli pokračovat se svým psem?

Na tuto otázku jsem se zeptala dobrovolníků přímo. Jejich odpovědi byly plně dostučující, výstižné a podle mého názoru reprezentativní.

5.5.1 Jedenáctá otázka rozhovoru: Angažovali byste se v jiné dobrovolnické činnosti, pokud byste nemohli pokračovat v zoterapii/canisterapii se svým psem?

Dobrovolník č. 1: *„Dobrovolně? To nevím teda. V dnešní době už asi ne. A asi ne, protože už opravdu ta finanční záležitost je v dnešní době prioritní.*

Ale se psem určitě, jako že neodborník, jenom poskytnout toho psa, to určitě jo.“

Dobrovolník č. 3: *„To nevím, nikdy jsem nad tím nepřemýšlela, záleželo by na okolnostech, na tom kde a jak pomáhat.“*

Dobrovolník č.4: *„Nene. ...ano, podělit se jen o pejska.“*

Dobrovolník č.5: *„Já jsem dělala jako do skautu. Momentálně máme ve Fryštáku občanské sdružení. V rámci čajovny...Ale myslím, že aj bez pejska bych pokračovala v něčem podobném.“*

Dobrovolník č. 6: *„V současné době asi ne, mám ještě poměrně malé děti, takže volný čas se snažím věnovat spíše rodině, ale možná by záleželo na nabídce, kolektivu lidí, kde by měl člověk pracovat.“*

Dobrovolník č. 7: *„Spíše ne, kdybych měla Edu a musela chodit s jiným pejskem, tak ne. V případě, že bych ho neměla, tak je dost možné, že ano.“*

Podle výpovědí dotazovaných není přechod od zoterapie/canisterapie k jiné dobrovolnické činnosti vůbec lehce představitelný, přirozený a už vůbec samozřejmý. Odpovědi se dělily do tří skupin s relativně stejnými charakteristikami:

- Ne, dobrovolníkovi jde jen o to podělit se o psa.
- Nejspíše ano.
- Záleželo by na konkrétní nabídce.

5.5.2 Zhodnocení a závěry páté výzkumné otázky

V této otázce vyvstává vztah dobrovolníka a psa jako důležitý motivační faktor. Tento silný motivační faktor si můžeme vysvětlit jako naplnění potřeby bezpečí a jistoty a také částečně potřeby poznání (prostředí kynologie a poté i canisterapie je dobrovolníkovi dobře známé a je si v něm jistý). Uspokojení těchto potřeb dobrovolníkům pes poskytuje. Bez těchto uspokojených potřeb by uspokojení některých ostatních motivací nejspíše nedostačovaly pro rozhodnutí k dobrovolné činnosti. Případně by musela být nabídnuta taková činnost, která by tento vztah nahradila. Nikdo se také nezmínil, že by sám jinou dobrovolnou činnost vyhledal, pouze by zvážil, pokud by mu byla nabídnuta.

6 KASUISTIKY

Pro doplnění a úplnost svého výzkumu jsem se rozhodla přidat dvě kasuistiky. A to dvou konkrétních dobrovolnic z řad dotazovaných. Vybrala jsem jednu studentku, která se pohybuje úplně mimo obor pomáhajících profesí, a ženu zainteresovanou v sociálním sektoru. Ne snad pro srovnání, do kterého bych si netroufla se v rámci tohoto výzkumu pouštět (i když srovnání přístupu k dobrovolnictví u lidí zainteresovaných v nějakém druhu pomáhající profese a u lidí úplně mimo obor by bylo jistě velmi zajímavé například v dalším výzkumu), ale pro doplnění celistvosti obrazu a vypovídací hodnoty získaných dat.

Pro potřeby kasuistik jsem přidělila jednotlivým ženám jména, avšak musím zdůraznit, že kvůli zachování anonymity jsou fiktivní.

6.1 Slečna Jana

Slečna Jana se narodila šestnáctého července v Brně, kde žije do dnešní doby. Její matka je kuchařka, otec je prodavačem. Má jednoho sourozence, o pět let mladšího bratra. Ten měl v dětství výchovné problémy a v současnosti, kdy se vyučil kuchařem a pracuje v oboru, nemá již žádné problémy; jejich vzájemný vztah popisuje slečna Jana jako vyrovnaný.

Rodiče slečny Jany se rozvedli, když jí bylo asi šestnáct let, sama si přesně tuto dobu nevybavuje. Ze společné domácnosti poté odešla matka. Jana převzala povinnosti jediné ženy v domě.

Do současné doby má Jana všechny prarodiče a jednu nevlastní babičku „navíc“ (druhou ženu dědečka z matčiny strany). Se všemi vychází dobře a pravidelně je navštěvuje. Prarodiče z otcovy strany žijí již pátým rokem v domově pro seniory, prarodiče z matčiny strany v domě na vesnici za Brnem. S matčíným přítelem také vychází bez konfliktů, jak sama uvádí.

Na základní škole byla skvělá studentka, v kolektivu oblíbenost kolísala mezi extrémy. Na střední škole – průmyslovce, na kterou šla na přání otce, se její prospěch dost zhoršil. Škola ji nebavila. V kolektivu byla, jak sama uvádí, tak u poloviny spolužáků oblíbená velice, druhá polovina o ni nejevila zájem nebo ji považovala za divnou.

V současné době studuje na ekonomické fakultě po odchodu z VUT.

Během studia absolvovala mnoho brigádních pracovních zkušeností v různých oblastech. Od prodeje po pásovou výrobu. Vše jen pro momentální zisk. Více ji zaujalo až současné studium ekonomie. V současné době si přivydělává jako pořadatel a prodejce na sportovních akcích.

Psa má 3 roky od nástupu na vysokou školu ekonomickou. Před pořízením psa studovala problematiku na internetu, pořídila si odbornou literaturu. Protože psa nikdy neměla, chtěla se dobře připravit. Psa učila základní poslušnost, hlavně se zaměřila na prohlubování jeho mírné povahy, socializace a jistoty jeho ovladatelnosti. Nechtěla psa nebezpečného, proto si také vybrala plemeno labradorského retrívra. Bylo to pro ni velice důležité a zaměřila se na výchovu. Proto bylo také velice snadné složit zkoušky a začít s canisterapií.

Na základní škole chodila do divadelního kroužku (asi rok a půl). Do skautu asi tři roky.

Mezi současné zájmy patří sledování filmů – komedie, sci-fi. Ráda poslouchá hudbu - oblíbené žánry rock, metal. Mezi její koníčky patří v první řadě fauna a spíš všeobecně, teprve v poslední době zaujímá pes první místo. Ráda si chodí s přáteli posedět. Ráda by chodila do kina, ale jak sama uvádí, nemá na to čas ani finance. Má ráda veterány (motoriky a auta) a starožitnosti všeho druhu. Pasivně sport – hlavně hokej, je pravidelný návštěvník zimního stadionu.

Označila by se za technický tip – sama si například opravila počítač. IT samouk, mezi její koníčky také patří počítač a internet.

Slečna Jana ráda vaří, ale už nemá ráda ostatní domácí práce. To neplatí pro práce venku, ráda pomáhá prarodičům s údržbou domu, na zahradě, na poli. Dále nemá ráda například násilí, přeplněné hromadné dopravní prostředky, nepříjemné lidi.

Sama na sobě cítí jako nedostatek svou nedochvilnost. Myslí si, že má mnoho známých, ale již málo přátel. V intimních vztazích nevyhledává závazky.

Jako velice omezující ve svém životě vidí finanční stránku. Ráda by dělala spoustu věcí, na které nemá peníze. Již teď jí například prarodiče přispívají, aby mohla mít psa.

6.1.1 Komentář ke kasuistice slečny Jany

I když tento fakt slečna Jana přímo nevyslovila, z formulací, které použila, charakteristik psa i své rodiny je možné vyvozovat, že si psa pořídila proto, aby jí nahrazoval pozornost a možná i některé další city, o které přišla po rozvodu rodičů, kdy se musela starat o domácnost a pozornost rodičů zaměstnával mírně problémový bratr.

Vzhledem ke svému věku si kromě kynologie a canisterapie zachovala mnoho koníčků. Pes tedy není nejdůležitější součástí jejího života, i když ho má velice ráda. Jako studentka momentálně řeší finanční a s tím spojené existenční potíže, které zmínila i jako možnou překážku v pokračování v dobrovolnictví.

Důležitými motivačními faktory, které vedly slečnu Janu nejen k dobrovolnictví, ale i k pořízení psa, které je s touto činností jistě úzce spojeno, je potřeba jistoty ve smyslu pevných citových vazeb tak, jak je chápe Vágnerová, či potřeba lásky a sounáležitosti. Tyto, jak se domnívám, si nahrazovala nebo alespoň doplňovala prostřednictvím psa.

6.2 Paní Hana

Paní Haně je čtyřicet osm let, je svobodná, bezdětná. Od dětství žije ve velkém rodinném domě s rodiči a bratrem. Bratr je o šest let mladší. Bratr žil v jednom domě s paní Hanou a jejími rodiči i se svou rodinou, manželkou a dvěma krátce po sobě narozenými dcerami. K neteřím měla paní Hana skvělý vztah a zvláště s výchovou starší neteře hodně pomáhala. Po odstěhování bratra a následné smrti otce (před dvanácti lety) zůstala v domě sama s matkou, které je momentálně osmdesát jedna let. Oba rodiče sdíleli lásku ke zvířatům, takže vždy doma chovali něco živého: několik koček, morče, rybičky. Rodiče trávili velkou část dne v zaměstnání, proto nikdy nepořídili psa (i když před narozením staršího bratra psy měli).

Po smrti otce projevila matka přání mít doma psa, aby se ve velkém domě necítila tak osamělá, když odcházela paní Hana do zaměstnání. Kamarádkou, která žila v USA, měla doporučenou rasu Labradorského retrievra. Přestože v té době ještě nebylo u nás toto plemeno tolik rozšířené, štěně labradora koupili. Začala se s ním věnovat canisterapii, a protože tuto činnost nechtěla přerušit z důvodu stárnutí psa, pořídila si ještě fenku křížence retrívrů, kterou od malička vychovávala ke canisterapii.

Paní Hana měla vždy sklony k pomáhajícím profesím, jak sama uvádí. Nejdříve vystudovala Střední pedagogickou školu – učitelství pro mateřské školy. V mateřské škole jako učitelka pracovala tři roky, pak dostala nabídku práce v mateřské škole při Dětské léčebně v Luhačovicích, kam jezdily na léčení děti z celé republiky. Při tomto zaměstnání si dodělala druhou maturitu pro vychovatelství. „Přičichla“ tady ke speciálnímu školství. Jak sama uvádí, její vztah k osobám s postižením do té doby byl velmi vyhybavý. Společnost v té době nevychovala k tomu, aby bylo samozřejmostí handicapované lidi běžně přijímat, a neumožňovala ani běžné soužití s těmito lidmi, takže už jako dítě se lidí s jakýmkoliv defektem bála. V rámci dalšího vzdělávání při práci v této speciální škole měla několikrát možnost navštívit některá zařízení, kde byli lidé s postižením zavírání a téměř izolováni od běžného způsobu života. Měla také možnost poznat, že práce s těmito lidmi nepředstavuje žádné velké riziko a náročnost. Myslí si, že tato příležitost hodně ovlivnila její další profesní dráhu.

Po odchodu z Dětské léčebny krátce pracovala ve školní družině na základní škole. Pak byla přijata do dětského domova jako vychovatelka. Bylo to v době, kdy si pořídila

svého prvního psa. Kamarádka, se kterou se díky němu seznámila, měla také fenku LR, a začala se zajímat o canisterapii. Řekla jí, že její pes by pro tuto práci byl velmi vhodný, tak s ním složila canisterapeutické zkoušky a stala se členkou Canisterapeutického sdružení Jižní Morava. Nabídla paní ředitelce Základní školy speciální (dříve pomocné školy), která se nachází nedaleko jejího bydliště, že bych mohla se svým psem do jejich zařízení začít docházet. Metoda canisterapie nebyla v našem školství ještě moc známá, ale měla podle jejího názoru štěstí, že paní ředitelka se tou dobou zrovna o tuto metodu začala zajímat a dokonce absolvovala spolu s několika kolegy seminář o canisterapii. Nabídku paní Hany s nadšením přivítala a tak v roce 2000 začala pracovat jako dobrovolník. Stanovy canisterapeutického sdružení umožňují poskytovat tyto služby pouze na bázi dobrovolnictví, což jí připadalo samozřejmé, protože o problematice dětí s mentálním postižením, které se svým psem začali navštěvovat, toho moc nevěděla, takže o žádnou „práci“ podle jejího názoru vlastně nešlo.

Po dvou letech paní Hani paní ředitelka ZŠ speciální nabídla, jestli bych nechtěla v tomto zařízení pracovat s tím, že by se canisterapii mohla věnovat i po profesní stránce. Nabídku přijala a stala se vychovatelkou dětí s mentálním postižením v dětském domově, který je součástí tohoto zařízení a zároveň koordinátorkou canisterapie, jejíž metodu začalo postupně využívat více jejích současných pedagogů. Zúčastnila se několika odborných seminářů o canisterapii. V roce 2005 absolvovala v rámci programu celoživotního vzdělávání Kurz pro pracovníky v oboru canisterapie, který pořádá Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity v Brně. Zde získala mnoho praktických poznatků z práce canisterapeutického psa a jeho vlivu na klienty ze všech oblastí pomáhajících profesí – dětského i dospělého věku, seniorů, všech typů postižení a znevýhodnění. Součástí závěrečné zkoušky tohoto kurzu bylo také prověření znalostí z oblasti speciální pedagogiky, patopsychologie, psychotherapie. Tyto vědomosti uplatnila rok nato při přijímacím řízení ke studiu na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci, kam byla přijata k dálkovému studiu oboru „Speciální pedagogika pro výchovné pracovníky“. Toto studium v roce 2009 úspěšně zakončila státní zkouškou.

Paní Hana považuje za významné, že během praxe v canisterapii získané zkušenosti uplatnila při vypracování bakalářské práce. Shrnula v ní dosavadní zkušenosti s organizací canisterapie v ZŠ speciální a na základě těchto zkušeností stanovila podmínky pro úspěšné využití canisterapie při výchově dětí s mentálním postižením. O canisterapii v ZŠ speciální

napsala také několik článků do místního tisku. V časopise „Můj pes“ (č. 7-8, 2008) publikovala článek nazvaný „Psi se zvláštním posláním“ pojednávající nejen o tom, jaké předpoklady musí splňovat canisterapeutický tým, ale dotkla se také otázky odborného vedení canisterapie s názornou ukázkou canisterapeutické jednotky.

Profesionální přístup ke canisterapii však nijak neovlivnil její potřebu věnovat se této činnosti jako dobrovolník. I nadále dochází se svou fenkou do ZŠ speciální jako dobrovolník a v tomto roce začala za tímto účelem dojíždět do speciální školy ve Vizovicích.

Vztah ke zvířatům je pro paní Hanu velice důležitý. Vždycky doma nějaké živé zvířátko měli, ale nikdy to nebyl pes. Až si pořídila svého prvního psa před dvanácti lety. Toto období vnímá jako přelomové, protože se díky němu dostala více mezi lidi se stejným zájmem a za tu dobu, co ho má, získala spoustu nových přátel a kamarádů.

Nedávno se v souvislosti se svou profesí začala zajímat také o felinoterapii a pořídila si kocoura plemene Ragdoll, který je pro tuto činnost doporučován. Několikrát už jej v rámci canisterapie vzala k dětem. Kocour je velmi fixován na její fenku Áju, takže v její přítomnosti se cítí v bezpečí. V současnosti získává zkušenosti s felinoterapií, jedná se pouze o nahodilá setkání kocoura s handicapovanými, aby zjistila počáteční reakce jak klientů, tak kočky. Kromě tohoto kocoura chová doma ještě dva kocoury domácí.

Mezi ostatní záliby paní Hany patří od malička vytváření nějakých výrobků – pletení, šití, výrobky z různých materiálů – všechno, co mohou druzí obdivovat a udělá jim radost. V poslední době se zaměřuje na výrobu dortů a zákusků.

6.2.1 Komentář ke kasuistice paní Hany

Z informací, které v kasuistice nalzáme, vyplývá, že na základě přirozeného kontaktu se svými zvířaty, jejich pořízení a následné dobrovolnické praxi v canisterapii, získala i mnoho pozitivních přínosů do svého života, které však nedokázala verbalizovat nebo kterým vědomě nepřikládala význam při rozhovoru (kvůli autenticitě výzkumu již její odpovědi nebudu podle této kasuistiky měnit, ale zahrnu změnu do konečného hodnocení v rámci zohlednění těchto kasuistik).

Koníčky a zájmy mimo svých zvířat paní Hana upozaduje (například na rozdíl od slečny Jany). Sama zdůrazňuje, že pořízení psa jí pomohlo při socializaci.

7 SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Na tomto místě bych chtěla shrnout to, na co jsem díky výzkumu přišla. Jednak stručně ještě jednou odpovědět na jednotlivé výzkumné otázky, jednak vyzdvihnout specifické motivační faktory, které se ukázaly jako nejpodstatnější.

Na první výzkumnou otázku, co je motivem k započetí s dobrovolnictvím v oblasti canisterapie, odpovídám, že altruistická touha podělit se. A to o psa, jehož hodnota je ve světle dalších otázek vnímána na základě naplňování potřeby emocionální jistoty, přinášení pocitu štěstí, pozitivitu a dalších.

U druhé výzkumné otázky zabývající se motivy dobrovolníků pro setrvání u dobrovolné činnosti v zooterapii jsem tyto motivy identifikovala především jako potřebu nalezení vlastní existence, seberealizace a sebereflexe. Tyto potřeby jsou uspokojovány prostřednictvím konkrétních výsledků činnosti dobrovolníka, které může pozorovat na klientech. A také, což již souvisí s další otázkou, skrz vnímání vděčnosti a nadšení personálu či samotných klientů.

Méně významnými motivačními faktory, které jsem v souvislosti s touto výzkumnou otázkou u svých respondentů našla, je uspokojování potřeb afiliace a stimulace jakožto získávání nových poznatků a informací. Všeobecně mohu říci, že pozitivní vnímání své práce, které vede k možnosti uspokojování potřeb prostřednictvím dobrovolnictví, je založeno na empatii a altruismu dobrovolníků.

Třetí výzkumná otázka nabízí pohled z mírně odlišného úhlu, a to na faktory které naopak dobrovolníky demotivují. V první řadě je to potřeba uznání. Ta není nikde jako motivující prvek uvedena a nikdo se o ní nezmínil. Ovšem pokud by prvek uznání úplně chyběl, zvláště ze strany zařízení a jeho zaměstnanců, stala by se z něj potencionální největší překážka dobrovolnictví. Dalším důležitým faktorem, který není zmiňován jako faktor motivační, ale při jeho narušení může být dobrovolníkem nesen velice nelibě, je naplnění potřeby samostatného rozhodování.

Se samostatným rozhodováním souvisí poslední významný bod, který respondenti uvedli jako potencionálně nemotivující, a to je finanční stránka. Jak sama uvedla jedna z respondentek, může se z pozitivního finančního ohodnocení stát nemotivující prvek, pokud

by v očích dobrovolníka ohrožoval právě jeho autenticitu a samostatné rozhodování o svém osudu a osudu svého psa. Na druhou stranu, přílišná finanční zátěž související s dobrovolnou činností v zooterapii/canisterapii bez jakýchkoliv náhrad, se může stát dosti silným prvkem nemotivujícím. A to v případě, že by tato finanční zátěž začala ohrožovat naplňování základních potřeb dobrovolníka.

Čtvrtá výzkumná otázka zaměřená na to, jak sami dobrovolníci vnímají postoje okolí ke své činnosti, ve svých odpovědích potvrdila výsledky otázek předešlých. Z konkrétních odpovědí dobrovolníků na otázky vyplynulo, že dobrovolníci vidí často v očích klientů, pracovníků zařízení i svého okolí vděk, či jiné pozitivní ohlasy. Z toho lze usuzovat, že je tak naplňována potřeba nalezení smyslu vlastní existence, sebeurčení a sebepotvrzení (prostřednictvím jiných). Opět je zde zmíněn význam finanční stránky, tentokrát jako nevýznamný či upozaděný oproti pocitu uspokojení z vědomí pozitivních přínosů vlastní práce dobrovolníka. Avšak i na tomto místě několik respondentů zmiňuje jistou hranici vlastní finanční angažovanosti. Ve smyslu Maslowovy teorie potřeb i zde platí, že pokud dobrovolník nebude cítit uspokojení potřeb primárního charakteru, nemůže být dostatečně motivován k uspokojování potřeb vyšších a k prosociálnímu chování.

Prostřednictvím páté výzkumné otázky jsem chtěla zjistit nejen úmysly dobrovolníků, zda by pokračovali v dobrovolné činnosti i bez psa, ale také míru, do jaké je motivuje pro dobrovolnictví samotný pes. Na první část mé otázky se mi dostalo odpovědi, že o této variantě často dobrovolníci ani nepřemýšleli a záleželo by na mnoho okolnostech. Někteří z dobrovolníků tuto variantu přímo zavrhli a někteří naopak hned nadšeně přijali. Těch byla ovšem menšina.

Druhý úhel pohledu, na který jsem se v odpovědích a výrazněji i v kasuistikách zaměřila, a to motivační význam psa pro dobrovolníka, přinesl zjištění, že pes naplňuje dobrovolníkovu potřebu bezpečí a jistoty. Tedy stabilních a jistých citových vazeb, které často v lidské společnosti nenalézají.

Obecně bych tedy vyzdvihla jako nejsilnější motivy pro dobrovolnickou činnost v zooterapii naplnění potřeby seberealizace, sebepotvrzení a seberozvoje spolu s potřebou smyslu vlastního života. Přičemž pes hraje velkou roli jakožto opora, zdroj jistoty a naplňuje potřebu bezpečí. Na dalších místech hrají roli při motivaci naplňované potřeby jako stimulace, poznání, afiliace, potřeba sociálních kontaktů.

Motivaci navozovanou uspokojováním potřeb právě tímto způsobem u dobrovolníků podmiňují jejich hodnoty. Spolu s prvky osobnosti jako je empatie ve spojení se sociálními motivy realizovanými konkrétním prosociálním chováním jako je altruismus.

8 NÁVRHY NA ROZVOJ MOTIVACE DOBROVOLNÍKŮ V RÁMCI ZOOTERAPIE

Na základě rozhovorů a z nich zjištěných motivačních faktorů, kasuistik i faktorů, které dokáží dobrovolníka odrazovat, jsem sestavila následující doporučení pro zvýšení motivovanosti zmíněných dobrovolníků.

Zpětná vazba

Jedním z nevýznamnějších motivačních faktorů se ukázalo uspokojení potřeby nalezení smyslu vlastního života a seberealizace. A to prostřednictvím shledávání výsledků své práce. Právě proto je zpětná vazba jedním z nejdůležitějších bodů, na které bych chtěla poukázat.

V každém zařízení, kde dobrovolník se svým psem působí, mu může být velice snadno poskytnuta zpětná vazba ohledně pokroků klientů, kterým se věnuje, a to i s ohledem na soukromí a utajovaná data či konkrétní diagnózy konkrétních lidí. A to například krátkým pravidelným, například měsíčním, rozhovorem s odborníkem, se kterým běžně spolupracuje.

Přátelské vazby

Rozvíjení přátelských a sociálních vazeb je pro člověka jedním z důležitých motivačních faktorů všeobecně. Z výzkumu vyplynulo, že respondenti našli prostřednictvím dobrovolnické praxe v canisterapii známé, nikoli však přátele. Často proto, že k tomu neměli příležitost. Přitom existující vazby mohou být velice důležitým a silným motivačním faktorem pro setrvání u dobrovolnictví nebo v konkrétním zařízení.

Rozvíjení těchto vazeb může být realizováno na dvou úrovních:

- Na úrovni zařízení se nabízí pravidelné seznamování všech aktivních dobrovolníků. Prostřednictvím besídek, výletů, společenských akcí a podobně. Tyto akce mohou být pořádány speciálně pro zaměstnance, psovody a jejich psy, či také společně pro klienty zařízení.

- Na úrovni klubů a sdružení jde podle mého názoru důležité častější a lokálnější pořádání srazů a společných akcí neformálního charakteru, které by poskytly možnost se seznámit i lidem, kteří nemají například čas cestovat nebo se aktivně nepodílí přímo na vedení sdružení (například nenákladné akce v objetu některého člena bez problémového přístupu psů a podobně).

Legislativa

Z výzkumu také vyplynulo, že by respondenti, nejvíce ti, kteří se v oblasti dobrovolnictví nebo pomáhajících profesí pohybují, ocenili zahrnutí canisterapie do legislativního rámce naší republiky. A to pro naplnění určité standardizace a tím i míry spravedlnosti, která by vedla k uspokojení potřeby jistoty a ocenění dobrovolníků.

Legislativní úpravy by měly primárně směřovat podle dotazovaných do těchto oblastí:

- Podmínky způsobu praktikování terapie.
- Jednotný zkušební řád pro všechna sdružení a organizace.
- Jednotný systém odměňování či v případě dobrovolnictví neodměňování, případně náhrad nebo kompenzací.

8.1 Návrh na zefektivnění propagace a rozšíření dobrovolníků v zooterapii/canisterapii

Poté co jsem ve svém výzkumu odhalila významnost osobního kontaktu, doporučení a zkušenosti druhé osoby pro započítání s dobrovolnictvím v canisterapii, jsem se rozhodla pro zařazení této kapitoly s konkrétními návrhy na propagaci a nábor nových členů vycházejícími z tohoto zjištění.

Namísto neosobních sdělení a článků ve více či méně odborných časopisech, doporučuji vyhledávání vhodných psů, respektive štěňat, osobním způsobem. Vhodný způsob vidím například v zasvěcení majitelů, pracovníků a instruktorů psích cvičišť do problematiky. Ti by poté mohli oslovovat konkrétní chovatele, u jejichž psa by rozeznali určité předpoklady, a odkazovat je na nejbližší sdružení.

Dále spolupráce s veterinárními stanicemi, kde by nadšené chovatele neagresivních štěňat o možnosti canisterapie přímo informovali. Například při očkování A to sami lékaři nebo jejich pomocný personál. Tento způsob je podle mého názoru vhodnější než neosobní sdělení formou inzerátu na nástěnce.

V neposlední řadě jsou to samotní dobrovolníci, kteří (pokud budou sami, v návaznosti na předchozí kapitolu, motivovaní a spokojení) budou svým entuziasmem a nadšením šířit tuto myšlenku mezi ostatní majitele psů v každodenní interakci.

ZÁVĚR

Ve své práci jsem se zaměřila na to, co motivuje dobrovolníky v oblasti zooterapie.

Teoretickou část práce jsem rozdělila do tří tematických oblastí tak, abych vysvětlila všechny aspekty, kterými se ve výzkumu později zabývám. Těmito oblastmi je zooterapie jakožto praktický rámec, ve kterém se dobrovolnictví odehrává. Dále je to samotné dobrovolnictví a v neposlední řadě jsem rozebírala motivaci. Dobrovolnictví jsem se věnovala vzhledem k osobě dobrovolníka jako aktivního aktéra a motivaci jsem nahlížela z úhlu, který měl objasnit právě motivy k prosociální činnosti. Zaměřila jsem se tedy hlavně na motivy sekundárního charakteru, hodnoty a vliv společnosti na člověka.

Svůj výzkum jsem realizovala kvalitativní formou, metodou rozhovorů. Pro výběr účastníků mého výzkumu jsem zvolila metodu záměrného výběru v kombinaci se sněhovou koulí. Vzhledem k rozšíření zooterapeutických metod a jejich dosažitelnosti můj výzkumný soubor tvořilo šest žen a jeden muž z oblasti canisterapie. Rozhovory jsem následně doplnila o dvě kasuistiky. Z výzkumu následně vyplynulo, že hlavními motivy pro dobrovolnickou činnost v zooterapii je potřeba seberealizace, potřeba nalezení smyslu života, potřeba afiliace. Ve smyslu kooperace se psem potom potřeba stálých citových vazeb, které může nejlépe poskytnout právě zvíře, a omezujícím prvkem je podmiňující naplnění biologických potřeb reprezentovaných alespoň minimem financí.

Výzkumem v oblasti dobrovolnictví právě v zooterapii jsem sledovala prohloubení pohledu na tuto problematiku. Mnoho prací se věnuje vlivu zooterapie na klienty, jejímu využití, případně roli zvířete v tomto procesu. Já chci poskytnout poněkud jiný úhel pohledu. Jednak k zamyšlení a připomenutí, že tato metoda u nás může být realizována jen díky nezištnosti konkrétních lidí, v první řadě bylo ale mým záměrem této metodě nějak prospět. A to tak, že po zodpovězení výzkumných otázek, které jsem formulovala záměrně spíše praktickým směrem, jsem byla schopna teoreticky ukotvit a pojmenovat motivy (o kterých jsem se již zmínila), které dobrovolníky k práci v zooterapii vedou, a následně formulovat návrhy na praktickou podporu těchto motivů. K mým návrhům patřilo prohloubení zpětné vazby, nabízení možností k navazování přátelských vztahů a legislativní úpravy přinášející prvek jistoty a spravedlnosti.

Také jsem navrhla, na základě provedeného výzkumu a získaných informací, nové, a jak vyplývá z výzkumu snad i efektivnější, strategie propagace a náboru nových dobrovolníků. A to prostřednictvím přímé interakce konkrétního prostředníka mezi sdružením a potencionálním dobrovolníkem. Těmito prostředníky by podle mého názoru mohli být instruktoři na cvičištích či pracovníci veterinárních stanic. Také samotní motivovaní a spokojení dobrovolníci v každodenní interakci mohou plnit tuto funkci.

Oba tyto výstupy mé práce (prohloubení motivovanosti stávajících a zefektivnění náborů nových dobrovolníků) mají mít za následek zkvalitnění zooterapie, respektive canisterapie (jelikož účastníky mého výzkumu byli dobrovolníci právě v canisterapii). A to tak, že výsledky své práce předám konkrétním canisterapeutickým sdružením jako návrh pro jejich budoucí činnost.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ČÍŽKOVÁ, Dagmar. *Canisterapie v dětském stacionáři*. Brno, 2007. 99 s. Masarykova univerzita. Vedoucí diplomové práce PhDr. Dagmar Opatřilová, PhD.

DOLEŽALOVÁ, Alena. Papoušci – ornitoterapie. In VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice : Dona, 2007. s. 335. ISBN 978-80-7322-109-6.

DLOUHÁ, Regína. JEŽKOVÁ, Zuzana. CAHA, Milan. Dobrovolnictví a dárcovství, interaktivní lekce knihoven pro školy. Praha: ICN, 2001. 38s.

EISERTOVÁ, Jaroslava. Canisterapie – terminologie. In VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice : Dona, 2007. s. 335. ISBN 978-80-7322-109-6.

FINE, Aubrey. *Handbook on animal-assisted therapy : theoretical foundations and guidelines for practice* . San Diego : Academic Press, 2000. s. 481. ISBN 0122564758

FREDRICKSON, Maureen ; HOWIE, Ann R. Methods, Standards, Guidelines and Considerations in Selecting Animals for Animal-Assisted Therapy. In FINE, Aubrey. *Handbook on animal-assisted therapy : theoretical foundations and guidelines for practice* . San Diego : Academic Press, 2000. s. 481. ISBN 0122564758

FREEMAN, Michaela. Terminologie v zooterapii. In VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice : Dona, 2007. s. 335. ISBN 978-80-7322-109-6.

FRIČ, Pavol a kol. Dárcovství a dobrovolnictví v České republice, výsledky výzkumu NROS a AGNES. 1. vydání. Praha: AGNES, NROS, 2001. 115s. ISBN 80-902633-7-2

FRIČ, Pavol. *Neziskové organizace a ovlivňování veřejné politiky : (rozhovory o neziskovém sektoru II)* . 1.vydání. Praha : Agentura neziskového sektoru, 2000. 113 s. ISBN 80-902633-6-4.

GALAJDOVÁ, Lenka. *Pes lékařem lidské duše aneb Canisterapie*. 1.vydání. Praha: Grada, 1999. 160s. ISBN 80-7169-789-3.

HOMOLA, Miloš. *Motivace lidského chování*. 2.vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1972. 359s. ISBN 14-478-77.

HYPŠOVÁ, Daniela. Felinoterapie. In VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice : Dona, 2007. s. 335. ISBN 978-80-7322-109-6.

KARÁSKOVÁ, Vlasta. KRAUSOVÁ, Alena. *Pes a dítě s mentálním postižením*. 1.vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. 27s. ISBN: 80-244-0959-4.

LACINOVÁ, Jiřina. Historický vývoj zooterapie a její současná stav. In VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice : Dona, 2007. s. 335. ISBN 978-80-7322-109-6.

LINHART, Josef a kol. *Základy obecné psychologie*. 1.vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981. 651s. ISBN 14-412-81.

LOUČKA, Radko. Ovce a kozy. In VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice : Dona, 2007. s. 335. ISBN 978-80-7322-109-6.

MACAULEY, Beth L.; GUTIERREZ, Karla M. The Effectiveness of Hippotherapy for Children With Language-Learning Disabilities. *Communication Disorders Quarterly*. 2004, 25, s. 205-217.

Dostupný také z WWW: <<http://cdq.sagepub.com/cgi/content/abstract/25/4/205>>.

MAHELKA, Bohumír. Malá zvířata. In VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice : Dona, 2007. s. 335. ISBN 978-80-7322-109-6.

MORRISON, Michele L. Health Benefits of Animal-Assisted Interventions. *Complementary Health Practice Review*. 2007, 12, s. 51-62.

Dostupný také z WWW: <<http://chp.sagepub.com/cgi/content/abstract/12/1/51>>.

NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace lidského chování*. 1.vydání. Praha: Akademia, 1997. 270s. ISBN 8020005927.

NERANDŽIČ, Zoran. *Animoterapie, aneb, Jak nás zvířata léčí*. 1.vydání. Praha: Albatros, 2006. 159s. ISBN: 80-00-01809-8.

PLHÁKOVÁ, Alena. *Učebnice obecné psychologie*. 1.vydání. Praha: Akademia, 2004. 472s. ISBN: 8020010866

SCHUSSEROVÁ, Jitka. *Motivace k dobrovolné činnosti*. Brno, 2004. 58 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně.

SOBO, Elisa J.; ENG, Brenda; KASSITY-KRICH, Nadine. Canine Visitation (Pet) Therapy: Pilot Data on Decreases in Child Pain Perception. *Journal of Holistic Nursing*. 2006, 24, s. 51-57.

Dostupný také z WWW: <<http://jhn.sagepub.com/cgi/content/abstract/24/1/51>>.

STRIMPLE, Earl O. A History of Prison Inmate-Animal Interaction Programs. *American Behavioral Scientist*. 2003, 47, s. 70-78.

Dostupný také z WWW: <<http://abs.sagepub.com/cgi/content/abstract/47/1/70>>.

SUROVKOVÁ, Eva. *Motivácia k dobrovoľníctvu*. Brno, 2006. 49 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně.

TICHÁ, Věra. Zastřešující organizace v zooterapii. In VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice : Dona, 2007. s. 335. ISBN 978-80-7322-109-6.

TICHÁ, Věra. Účastníci canisterapie. In VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice : Dona, 2007. s. 335. ISBN 978-80-7322-109-6.

TICHÁ, Věra. Legislativní úprava týkající se praktikování zooterapie. In VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice : Dona, 2007. s. 335. ISBN 978-80-7322-109-6.

TOŠNER, Jiří; SOZANSKÁ, Olga. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. 2.vydání. Praha : Portál, 2006. 149 s. ISBN 8073671786

VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy psychologie*. 1.vydání. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Karolinum, 2004. 356 s. ISBN 8024608413.

VANČÍKOVÁ, Zuzana. *Canisterapie jako nástroj aktivizace seniorů v zařízeních ústavní péče*. Brno, 2007. 55 s. Masarykova univerzita. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Kateřina Kubalčíková, Ph.D.

VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1.vydání. České Budějovice: DONA s.r.o.,2007. 335s. ISBN: 978-80-7322-109-6.

VOJTĚCHOVSKÝ, Miloš, VOJTĚCHOVSKÁ, Milena. *Zvířata v domovech nejen pro seniory*. 2.vydání. Praha: HESTIA, 1999. 39s.

WACHTEL, Hellmuth. *Zvířata, zdraví a kvalita života*. Svět psů, 1994, č.4, s. 5-12.

ZOUHAROVÁ, Marika. *Canisterapeutická kuchařka aneb metody canisterapie*. 2002.

Mezinárodní seminář o zooterapiích 27.6.-1.7.2003 v Brně. Sdružení Filia Brno.

Mezinárodní seminář o zooterapiích k tvorbě metodiky 25.-27.6. 2004 v Brně. Sdružení Filia Brno.

Sborník z mezinárodní konference konané 7. – 9. července 2001 v Kroměříži. *Dobrovolnictví a dárcovství - obnova občanských ctností*.

Sborník konference 19. a 20. května Kroměříž 2003. *Dobrovolnictví k krizovým situacím*.

Elektronické zdroje:

Stanovy občanského sdružení Podané ruce. [online]. [cit. 2010-04-25]. Dostupný z WWW: <http://www.canisterapie.info/search/?text=stanovy>.

Zákon o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů 198/2002 Sb. [online]. [cit. 2010-04-25]. Dostupný z WWW:

http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=198&PC_8411_1=198/2002&PC_8411_ps=10.

Zákon 246/1992 Sb. na ochranu zvířat proti týrání. [online]. [cit. 2010-04-25]. Dostupný z WWW: http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701?kam=zakon&c=246/1992.

Zákon 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví. [online]. [cit. 2010-04-25]. Dostupný z WWW: http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701?kam=zakon&c=258/2000.

Zákon 166/1999 Sb. o veterinární péči. [online]. [cit. 2010-04-25]. Dostupný z WWW: http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701?kam=zakon&c=166/1999.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

EAA	Equine Assisted Aktivity (aktivity za pomoci koně)
EAT	Equine Assisted Therapy (terapie za pomoci koně)
CTA	Canisterapeutická asociace
ČHS	Česká hiporehabilitační společnost
AVOZ	Asociace zastánců odpovědného vztahu k malým zvířatům
ESAAT	European Society for Animal Assisted Therapy (Evropská společnost pro terapii za pomoci zvířat)
IAHAIO	International Association of Human-Animal Interaction Organizations (Mezinárodní asociace organizací pro vztahy mezi člověkem a zvířetem)
AAA	Animal Assisted Activities (aktivity za pomoci zvířat)
AAT	Animal Assisted Therapy (terapie za pomoci zvířat)
AAE	Animal Assisted Education (vzdělávání za pomoci zvířat)
AACR	Animal Assisted Crisis Response (krizová intervence za pomoci zvířat)
NCHK	Nezávislý chovatelský klub
OT1	Chov papoušků (ornitoterapie) v domácnostech
OT2	Návštěvy papoušků (ornitoterapie) v zařízení

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha PI : Příklad stanov občanského sdružení Podané ruce

PŘÍLOHA P I: PŘÍKLAD STANOV OBČANSKÉHO SDRUŽENÍ PODANÉ RUCE

Stanovy

Článek 1.

Název občanského sdružení: Podané ruce, o. s.

Sídlo: Zborovská 465, 738 01 Frýdek-Místek

Sdružení působí na území celé České republiky.

Článek 2.

Společnost Podané ruce (dále jen: společnost PR) je dobrovolným občanským sdružením. Sdružuje členy na základě společného zájmu.

Článek 3. - cíle

I. Cílem společnosti PR je:

A) použití psů k fyzické, psychosomatické, psychické a sociální pohodě – canisterapie a aktivity se psem. Dále podpora, rozvoj a popularizace canisterapie. Pro naplnění tohoto cíle provádí společnost PR zejména:

- přípravu canisterapeutů
- vedení kurzů canisterapie
- pořádání přednášek na téma canisterapie a osvětová činnost
- výběr a příprava psů pro canisterapii
- konzultace výcviku canisterapeutických psů
- návštěvy canisterapeutických psů v ústavech a rodinách u lidí tělesně, mentálně nebo sociálně hendikepovaných
- pořádání krátkodobých i dlouhodobých pobytů pro různě hendikepované lidi (příp. děti) s využitím canisterapie

B) podpora integrace hendikepovaných lidí do společnosti na základě narovnání příležitostí ve smyslu rezoluce č. 37/52 *Valného shromáždění OSN ze dne 3.12.1982*. Pro naplnění tohoto cíle společnost PR provádí zejména:

- osobní asistenci
- školení osobních asistentů a pořádání rekvalifikačních kurzů pro osobní asistenty
- vyhledávání osobních asistentů podle potřeb postižených
- vyhledávání osob potřebujících osobní asistenci

- prosazování osobní asistence jako sociální služby postavené na roveň službám garantovaným obcemi a českým státem
- osvětová činnost a propagace osobní asistence
- pečovatelskou službu

C) podpora využívání psů ke kompenzaci postižení lidí fyzicky, mentálně nebo sociálně hendikepovaných, zejména:

- výchova a výcvik vodících psů pro lidi s různým typem postižení
- výchova a výcvik psů společníků pro lidi staré, osamělé apod.
- prosazování uznání vodících psů pro lidi s různým typem postižení jako vodících psů ve smyslu právních předpisů ČR

II. Pro propagaci a uskutečňování svých cílů a informování o své činnosti vydává společnost PR pro svou vnitřní potřebu bulletin.

III. Při své činnosti spolupracuje společnost PR s jinými subjekty majícími obdobné cíle, jakož i státními institucemi, obcemi a dalšími organizacemi.

V. Pro naplnění cílů společnost PR podporuje také vznik jiných subjektů s obdobnými cíli.

IV. Při své činnosti se společnost PR řídí obecně závaznými právními předpisy.

Článek 4. - členství

1. Členem společnosti PR se může stát fyzická nebo právnická osoba, která souhlasí se stanovami a cíli společnosti PR a chce se aktivně podílet na činnosti společnosti PR.

2. Členství ve společnosti PR vzniká doručením podepsané přihlášky do sídla společnosti PR nebo do rukou člena představenstva.

3. Členství ve společnosti PR zaniká:

- úmrtím fyzické osoby
- zánikem právnické osoby
- vystoupením člena ze společnosti PR, a to dnem doručení písemného oznámení o vystoupení do sídla společnosti PR nebo do rukou člena představenstva
- zrušením členství

4. Členství může být zrušeno rozhodnutím představenstva z důvodů:

- závažného porušení povinností člena společnosti PR
 - jednání člena společnosti PR, které vážným způsobem poškozuje dobré jméno a zájmy společnosti PR
 - nezájmu o činnost společnosti PR trvajícím déle než dva roky
 - neplnění povinností člena
5. Čestní členové společnosti PR mohou být jmenováni z řad osobností na poli vědy, kultury, politiky, školství aj., kteří souhlasí s cíli společnosti PR a podporují je - bez práva volit a být voleni.

Článek 5. - práva a povinnosti členů

1. Práva členů:
 - podílet se na činnosti společnosti PR
 - od 18 let volit a být volen do orgánů společnosti PR
 - obracet se na orgány společnosti PR s podněty a stížnostmi a žádat jejich vyjádření
 - získávat informace o činnosti společnosti PR od orgánů společnosti PR a jejich členů
 - přijímat podporu orgánů a členů společnosti PR pro činnosti k plnění cílů společnosti PR
2. Povinnosti členů:
 - dodržovat stanovy společnosti PR
 - v rámci svých schopností a možností se podílet na naplňování cílů společnosti PR
 - propagovat společnost PR a její činnost
 - rozvíjet přátelské a konstruktivní vztahy uvnitř společnosti PR
 - platit členské příspěvky

Článek 6. - orgány

Orgány společnosti PR jsou:

I. Valná hromada

- je nejvyšším orgánem společnosti PR a je tvořena shromážděním členů společnosti PR
- valnou hromadu svolává představenstvo, a to nejméně jednou za rok
- na žádost nejméně 1/3 členů je představenstvo povinno svolat mimořádnou valnou hromadu nejpozději do 6 týdnů od písemného podání žádosti
- o konání valné hromady informuje představenstvo všechny členy společnosti PR nejméně 4 týdny před termínem konání valné hromady, a to písemnou pozvánkou, která může být zveřejněna v časopise společnosti PR. Pro tento účel se za písemnou pozvánku považuje také zpráva elektronickou poštou (e-mail).
- valná hromada je usnášeníschopná za přítomnosti 1/3 členů. Nesejde-li se do 30 minut po zahájení valné hromady 1/3 členů, bude valná hromada prohlášena za usnášeníschopnou za přítomnosti alespoň 10 členů. Není-li přítomno alespoň 10 členů a je-li účast na valné hromadě nižší než 1/3 všech členů, není valná hromada usnášeníschopná a představenstvo svolá novou valnou hromadu v náhradním termínu.

Valné hromadě náleží:

- volit a odvolávat členy představenstva a členy revizní komise 2/3 většinou přítomných členů
- projednávat a schvalovat zprávu o činnosti společnosti PR, zprávu o hospodaření společnosti PR a zprávu revizní komise společnosti PR
- rozhodovat o koncepci společnosti PR
- schvalovat stanovy a změny stanov 2/3 většinou přítomných členů
- rozhodovat o zrušení společnosti PR 2/3 většinou přítomných členů

Není-li uvedeno jinak, rozhoduje valná hromada prostou většinou přítomných členů.

II. Představenstvo

- řídí činnost společnosti PR v období mezi valnými hromadami v souladu s usneseními valné hromady a stanovami a naplňováním cílů společnosti PR
- má nejméně 5 členů a skládá se z předsedy společnosti PR, místopředsedy společnosti PR, pokladníka společnosti PR a dalších členů představenstva
- jednání představenstva svolává předseda společnosti PR nebo kterýkoli ze členů představenstva podle potřeby, nejméně však 4x do roka
- je usnášeníschopné, je-li přítomna nadpoloviční většina členů představenstva. Rozhoduje nadpoloviční většinou přítomných hlasů představenstva. V případě rovnosti hlasů, rozhoduje hlas předsedy společnosti PR
- klesne-li počet členů představenstva mezi dvěma valnými hromadami pod 5, svolá představenstvo valnou hromadu ve lhůtě do 6 týdnů, ode dne kdy tato skutečnost nastala

Představenstvu náleží:

- svolávat jednání valné hromady
- připravovat podklady pro jednání valné hromady
- zpracovávat zprávu o činnosti společnosti PR a zprávu o hospodaření společnosti PR
- volit ze svého středu předsedu, místopředsedu a jmenovat pokladníka
- rozhodovat o výdajích nad 10 000,00 Kč
- spravovat majetek společnosti PR
- rozhodovat o investicích společnosti PR
- schvalovat rozpočet společnosti PR a jejich organizačních jednotek
- zřizovat organizační jednotky
- rozhodovat o zrušení členství

III. Předseda

- jedná jménem společnosti PR navenek i před úřady a podepisuje dokumenty v rámci působnosti představenstva (nebo tímto úkonem pověří jiného člena představenstva)
- rozhoduje o pracovněprávních vztazích společnosti PR
- předseda jedná za společnost PR samostatně

- řídí jednání představenstva

IV. Místopředseda

- jedná jménem společnosti PR navenek i před úřady a podepisuje dokumenty v rámci působnosti představenstva (nebo tímto úkonem pověří jiného člena představenstva)
- rozhoduje o pracovněprávních vztazích společnosti PR
- místopředseda jedná za společnost PR samostatně
- řídí jednání představenstva v době nepřítomnosti předsedy

V. Pokladník

- spravuje finanční záležitosti společnosti PR
- vede účetnictví společnosti PR
- zpracovává zprávu o hospodaření společnosti PR za uplynulé účetní období
- rozhoduje o výdajích do 10 000,00 Kč

VI. Revizní komise

- dohlíží na hospodaření společnosti PR, jejích orgánů a organizačních jednotek, a to zejména se zřetelem na dodržování obecně závazných právních předpisů a stanov a případných ostatních vnitřních předpisů společnosti PR
- o svých zjištěních informuje představenstvo a valnou hromadu
- zpracovává zprávu o kontrole hospodaření a účetnictví společnosti PR. Byl-li proveden účetní audit, lze zprávu revizní komise nahradit výrokem auditora.
- je nejméně tříčlenná
- ze svého středu si volí předsedu revizní komise
- jednání revizní komise svolává předseda podle potřeby, nejméně však jednou za rok
- členství v revizní komisi je neslučitelné s členstvím v představenstvu
- v případě, že počet členů revizní komise klesne v době mezi dvěma valnými hromadami pod tři, volí na dobu do konání nejbližší valné hromady chybějící členy revizní komise představenstvo

Článek 7. - organizační jednotky

Organizační jednotky

1. Společnost PR pro naplňování cílů své činnosti zakládá organizační jednotky.
2. Organizační jednotky mají vlastní právní subjektivitu.
3. Jsou zřizovány usnesením představenstva společnosti PR.
4. Jsou zřizovány podle územního principu nebo předmětu činnosti nebo obojího.
5. Mají předmět činnosti shodný s některou nebo všemi částmi činnosti společnosti PR.
6. Organizační jednotku řídí nejméně dva členové společnosti PR pověřeni k tomu představenstvem.
7. S příjmy a výdaji hospodaří organizační jednotky samostatně.

8. O svém hospodaření si vedou účetnictví.
9. Je možné je zrušit usnesením představenstva nebo rozhodnutím valné hromady.
10. Mají jméno shodné se jménem společnosti PR, s dodatkem specifikujícím organizační jednotku.
11. Zpracovávají zprávu o činnosti a hospodaření a předkládají ji valné hromadě.

Článek 8. - hospodaření

Hospodaření a majetek

1. Příjmy společnosti PR tvoří:
 - členské příspěvky
 - dary, subvence nebo dědictví
 - dotace ze státního rozpočtu, od obcí a orgánů státní správy a samosprávy podle pravidel těmito orgány stanovenými
 - výnosy z majetku společnosti PR
 - ostatní příjmy spojené s činnostmi směřující k naplňování cílů společnosti PR
2. Se svým majetkem nakládá společnost PR výhradně k naplňování svých cílů.

Článek 9. - zánik

Zánik

1. Společnost PR zaniká:
 - rozhodnutím valné hromady
2. Zaniká-li společnost PR rozhodnutím valné hromady, provede vypořádání majetku představenstvo způsobem podle usnesení valné hromady.

Článek 10. - závěrečné ustanovení

Tyto stanovy nabývají účinnosti dnem vzniku společnosti PR.